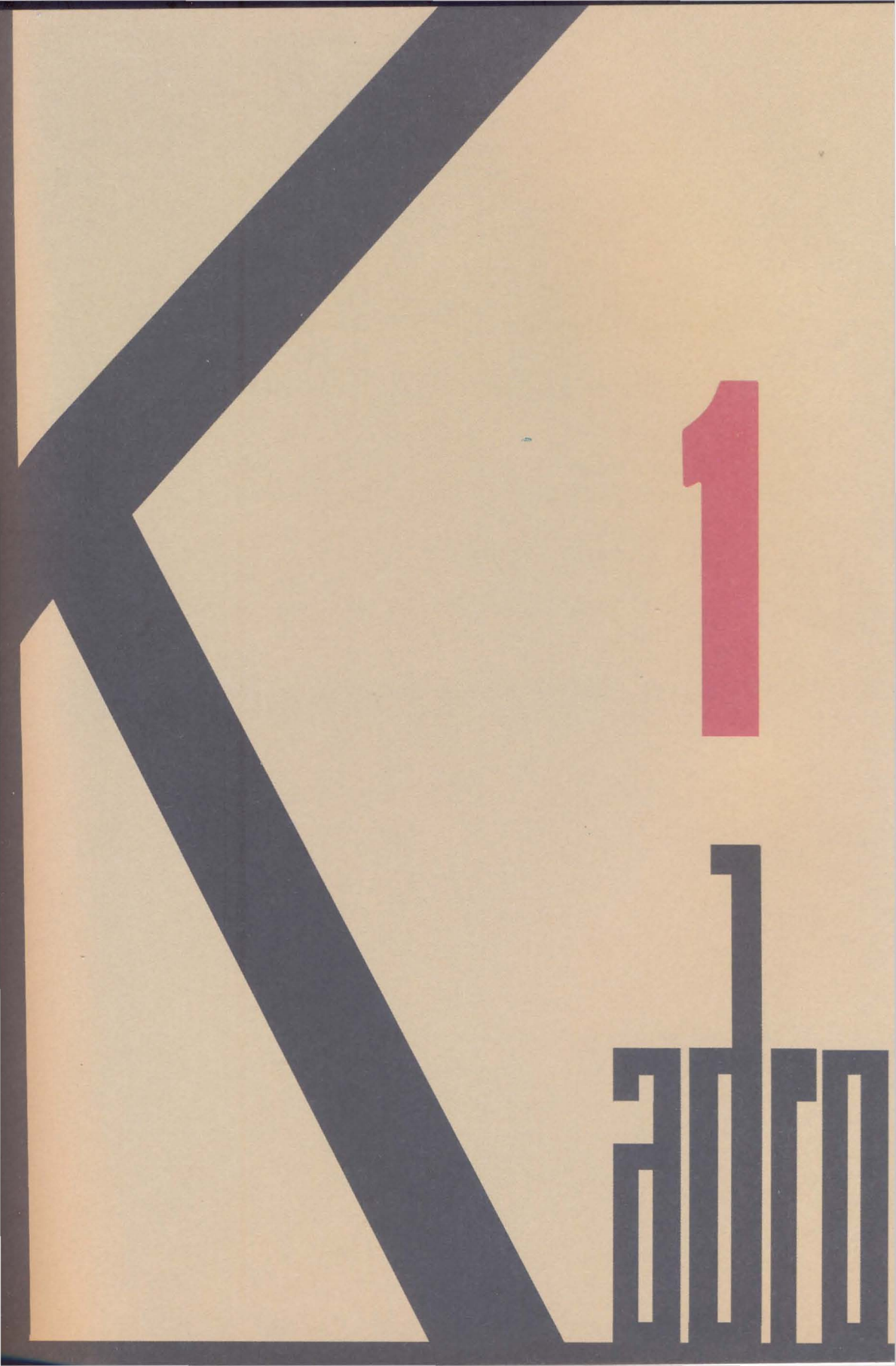

1

Kadronun müessisleri: Yakup Kadri
Şevket Süreyya
Dr. Vedat Nedim
Bürhan Asaf
İsmail Husrev

İmtiyaz Sahibi: Yakup Kadri
Neşriyat müdürü: Dr. Vedat Nedim

İdare merkezi: Ankara

Adres: Yakup Kadri, Manisa Meb'usu — Ankara

Tevzi Merkezi: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi İstanbul Ankara caddesi. No. 83

Abone şartları:

Seneliği peşin olarak 3 Liradır.

KADRO

AYLIK FİKİR MECMUASI

1

II. KÂNUN
1932

KADRO.

Türkiye, bir inkılâp içindedir. Bu inkılâp durmadı.

Bu güne kadar geçirdiğimiz hareketler, şahit olduğumuz muazzam kıyam manzaraları, onun yalnız bir safhasıdır. Bir ihtilâl geçirdik. İhtilâl, inkılâbın gayesi değil, vasıtasıdır.

Bu ihtilâl safhasında dursaydık inkılâbımız akim kalırdı. Halbuki o,genişliyor, derinleşiyor. O henüz son sözünü söylemiş, son eserini vermiş değildir. Tesviye edilmiş bir zemin üstünde yarınki Türk cemiyetinin, kendine has ve kendine uygun binası kurulabilmek için, inkılâbımız, derinleşme ve genişleme istikametindedir.

İnkılâp bitaraf bir nizam değildir. Onun içinde yaşayanların, taraftar olsunlar veya olmasınlar, ona intibak etmeleri lâzımdır. İnkılâp, ona taraftar olanların iradelerine, taraftar olmıyanların iradelerinin, kayıtsız ve şartsız, bağlanması demektir.

İnkılâbın irade ve menfaati, inkılâbı duyan ve yürüten azlık, fakat şuurlu bir avangardın, azlık fakat ileri bir KADROnun iradesinde temsil olunur. Bu kadro, inkılâbın şeniyetinden çıkarılan ve onun seyrine uygun bir şekilde izah edildikçe şekilleşen ve nazariyeleşen prensipleri kendine şuur edinir. İnkılâbın derinleşmesi demek, her şeyden evvel, bu prensiplerin ve onların ifadesi olan inkılâp ahlâk ve disiplinin, ileri kadronun dimağından genç neslin, şehir halkının ve köylünün dimağına inmesi ve yerleşmesi demektir.

●

Türkiye bir inkılâp içindedir. Bu inkılâp kendine prensip ve onu yaşatacaklara şuur olabilecek bütün nazarî ve fikrî unsurlara maliktir. Ancak bu nazarî ve fikrî unsurlar inkılâba İDEOLOJİ olabilecek bir fikriyat sistemi içinde terkip ve tedvin edilmiş değildir. Gerek millî mahiyeti gerek beynelmilel şümul ve tesirleri itibarile, tarihin en manalı hareketlerinden biri olan inkılâbın seyri içinde ve onun icaplarına uygun bir şekilde izah işi, bugünkü Türk inkılâp münevverliğine düşen vazifelerin en âcil ve en şereflisidir. İnkılâbımızın, her biri ayrı ayrı kıymettar ve orijinal olan bu fikir ve nazariye unsurları birer birer izah edildikçe, bu esaslar inkılâp nesli için kriteryumlar olacak, yeni ve standartlaşmış inkılâpçı tip böyle doğacaktır. Bu tip her nerede, her ne şerait altında olursa olsun, karşılaştığı her inkılâp sahasında, ayni hâdiseyi ayni kriteryumlara vuracak, ayni ölçülerlerle düşünecek, ayni neticelere varacak, ve İnkılâbın kendine has CİHAN TELÂKKİ TARZI böyle olacaktır.

Hülâsa; Cihanın bin bir çeşit hâdisata sebep olan bu günkü esrarengiz gidişi içinde, mukadderatını kendi inkılâbının mukadderatına bağlayan inkılâp neslimizin muhtaç olduğu inkılâp şevkini her zaman uyanık tutmak ve inkılâbımızın bir bakışta idrakimizi durdurur gibi görünen coşkun ve mürekkep cereyanına daima hakim kalabilmek için, onun prensiplerini hududu muayyeen kriteryumlar şeklinde bilmeye, benimsemiye ve benimsetmiye mecburuz.

KADRO, BUNUN İÇİN ÇIKIYOR.

PESİMİST.

Şevket Süreyya

İnkılâp cephesi, harp cephesi gibidir: Burada da iki taraf çarpışır ve bu çarpışanlar iki tarafın yalnız fizik ve teknik kuvvetleri değildir.

İnkılâp cephesinde de, tıpkı harp cephesinde olduğu gibi bütün enerji şekilleri ve bütün vasıtalar bir maksat için seferber edilir. Psikoloji, mücadeleye karışır. Fikriyat işe müdahele eder. Hulâsa zahiren harekete geçen elle tutulur kuvvetlerin taktiği ve istratejisi arkasında iki cephenin bütün ruhî ve manevî elemanlarının da biribirlerine karşı amansız bir hayat, memat cidaline geçtiğini görürsünüz!

İşte şimdi Türk inkılâbında, her cephede yere çaldığı düşmanlarının bu cinsten yeni ve sinsi bir hücumuna maruz kalmıştır: Düşman; inkılâbımızın psikolojisi üzerine kendi psikolojisini seferber etti. Bu psikoloji:

PESİMİZİM dir.

Şimdi inkılâp atmosferini esrarengiz bir " Bedbinlik „ havası sarıyor. Şimdi günün her adımda ayağınıza çarpan kahramanı: PESİMİST tir.

Pesimist her yerde hazır ve nazırdır! Kulağınıza mütemadiyen eğiliyor ve söylüyor: Herşey fena gidiyor!

●

İnkılâp demek, hiç şüphesiz bir sütlimanlık demek değildir. İnkılâpta çarpışan iki taraftan biri, diğerini kendi iradesine ve cebrüzor ile mahkûm kılacak, bir rejim diğer rejime, bir keyfiyet diğer keyfiyete istihale edecek, hulâsa cemiyetin bütün bünyesinde birşeyler dağılacak ve birşeyler yeniden yapılacaktır.

İşte Pesimizm bu dağılanın, yani realitenin seyri karşısında realiteye mağlup olanın psikolojisidir!

Pesimizm, bu yürüyen realitenin icaplarına intibak edememenin ve bu icaplar karşısında aczin bir ifadesidir!

Pesimizim, değişen hayat içinde istinat noktalarını kaybedenin kendi içine dönüşü ve orada istinatgâhlar arayışıdır!

Pesimist; inkılâbın seyrinde kaybettiğini, kendi ruhunda arar ve orada bulmak ister ve aradığı âlemi kendi ruhunda yaratır! Bu âlem realitenin pervasız seyri karşısında çok hazin, fakat çok enterresan ve çok seyre şayandır :

1 — Pesimizm, pesimistin ruhunda evvelâ bir "Fatalizm„e inkılâp eder. Pesimist kendi haricindeki âlemi kendi bitkin ruhunun zaviyesinden görür. Bu âlem onca çoktan harabe mahkûmdur! Her şey fena, her şey müteredddi, her şey inhilâl halindedir.

Halbuki bu netice pesimistin ruhunda evvelce yaşamış olan kıymet hükûmlerinin artık birer birer erimiş ve birer birer manalarını kaybetmiş olmalarından başka hiçbir şeyin alâmeti değildir. Pesimizmin bu suretle ilk seyri, Pesimistin ruhundaki bütün müesses hükümlerin birer birer dejenere olunmuştur.

Pesimistten vefa beklenmez!

2 — Pesimizmde hareket noktası fert; ferdin sübjektif idrâki, sübjektif menfaati, ve binaenaleyh "Ene — Ben„ dir. Bunun içindir ki, her pesimist muhakkak rasyonalisttir. Pesimistte fatalizm, pek az bir zaman içinde derhal karikatür bir rasyonalizme münkalip olur. Pesimist realiteyi yıkmak ve sonra kendi "Akl„ına göre yeniden kurmak ister.

Eğer her pesimist kendi "Akl„ına göre istediğini yapmıya muktedir olsaydı, bu bir tek Arz üzerinde nekadar pesimist varsa, o kadar beşer cemiyeti, o kadar "Nizamı âlem„ kurmak icap ederdi: Fakat şükretmeli ki, pesimist ne yapmak, ne de yıkmak iktidarındadır. Onun ruhu öyle gittikçe durulan bir sudur ki, ondan etrafa sadece ufunet intişar edebilir.

3 — Kuvvetli insan, istediği için muktedir olan değil, muktedir olduğu için istiyen insandır. Pesimist te ister görünür. Muktedir olduğu için ister görünür: Halbuki istemez. Pesimistte asl olan istek değil, isteksizliktir.

Çünkü istek, bir irade işidir ve isteksizliğin zıddıdır. Halbuki pesimizm bir irade hastalığıdır, bu hastalıkta her şeyden evvel irade felce uğrar! Pesimistin istek ve ihtirası da bizzat isteğin ve ihtirasın dejenere oluşudur.

Pesimist bütün kıymet hükümlerini kaybettiği gibi, artık iradesinden de mahrumdur.

Pesimist tatmin edilemez!

4 — Pesimizm; pesimistin evvelâ yanlış olarak âlemi inkâr etmesile başlar ve sonra doğru olarak kendini inkâr etmesile nihayet bulur!

Bu inkâr ferdin bazan manevî, bazan maddî intiharile biter!

5 — Pesimizm bir psikoloji haleti; fakat içtimaî bir psikoloji haletidir. Çünkü bu haletin bütün malzemesi sosiyaldir. Pesimizm; cemiyetin seyrini, bu seyrin hanuniyetlerini idrak edemiyen ve cemiyetten ekarte edilen ferdin dimağına inikâsıdır. Bu suretle pesimizmi vakıa fert temsil eder; fakat cemiyet yaratır.

Cemiyette katastrof husule geldi ve bir inkılâp oldu mu, bu inkılâpta mağlup olan tarafın ruhî mümessili olarak derhal pesimist türer. Ve pesimizm; kurulan yeni cemiyet karşısında inhilâl eden eski cemiyetin "İçtimaî Psikolojisi„ olur.

Bunun için; pesimist fert, nasıl dejenere fertse, pesimist psikoloji, dejenere psikolojidir. Pesimist edebiyat, dejenere edebiyattır. Pesimist felsefe, dejenere felsefedir.

Bir cemiyetin psikolojisine pesimizm hâkim olursa, o cemiyetten ümidi kesmek lâzım gelir. Çünkü böyle bir cemiyette bütün kıymet hükümleri donmuş, içtimaî normlar, artık bütün cemiyetin vücudünü nefyüinkâr eden bir hal almış demektir. Roma inhilâl ederken aynen bu manzarayı verdi: İnhilâl eden Romada, fert kendi nefsine dönmüş ve içtimaî inkişaf istikametlerini bir türlü tayin edemiyen Romo cemiyeti, kendi üstürüktürü içinde kendi kendini kemirmiş, yemiş bitirmişti.

●

Türkiyede Pesimizmin ilk kasti, inkılâp heyecanıdır:

Onlar; inkılâbımızı heyecanını kaybeden; zatında mündemiç bütün kıymet hükûmlerine karşı şüphe ve tereddütlerle bakılan hulâsa sevilmeyen ve inanılmayan, donmuş bir "Yarım iş„haline getirmek isterler.

İnkılâp heyecanından mahrum olunca; inkılâp idealizmi ve bu idealizmi yaşatan azlık, fakat şuurlu ve disipline inkılâp kadrosu kendiliğinden parçalanır diye beklerler.

Bu bekleyişin ardında ise; Türk cemiyetinin elde edilmiş bütün fütuhatından birer birer kayboluşu, kazanılan bütün siperlerin birer birer terkedilişi vardır.

Fakat renk, renk ve çeşit çeşit inkılâp düşmanlarının; inkılâbımıza karşı bilerek ve bilmiyerek harekete getirdikleri

bu yeni ve sinsi hamlenin bütün mekanizmasını noktası noktasına biliyor ve tanıyoruz:
İnkılâp aleyhtarlığının pesimist psikolojisine karşı; kendi inkılâba inanışımızın en yenilmez ve en müessir kuvvetlerini seferber ediyoruz.
Bu kuvvetlerin ismi:
OPTİMİZM
Ve
İNKİLÂP HEYECANIDIR. [1]

[1] Bu bahis gelecek nüshada.

Millet İktisadiyatı:

Müstemleke iktisadiyatından Millet iktisadiyatına.

Dr. Vedat Nedim

İnkılâbımızın iktisat sahasındaki mânâ ve şümulü üzerinde duran: Kapitülâsyonlar - Düyunu umumiye - Gümrük esareti gibi mefhumların Türk toprakları dışına koğulması, Saltanatın, Mecellenin, Fesin, Arap harflerinin Türk cemiyetinden tardedilmesinden daha az mühim ve daha az manalı değildir. Hattâ bu sonuncuların kıymetini azaltmak kastinden temamen uzak kalarak diyebiliriz ki, birincilerin mana ve şumulü daha geniştir. Çünkü kapitülasyonların ilgası, düyunu umumiye idaresinin kaldırılması, gümrük istiklâlinin istirdadı yeni Türkiye devletile haricî alâkadar Devletler arasındaki cidalin zaferleridir.

Saltanatı, mecelleyi, fesi, Arap harflerini kaldırmak için Lauzanne'lara ihtiyaç yoktu. Bunlar müstakil bir milletin kendi içinde halledeceği mes'elelerdi.

O halde inkılâbımızın iktisadî sahadaki şiarlarının tahakkuku, bizi tabiatile dış - düşmanlarımızla karşılaştırdı. İnkilâbımızın içtimaî sahadaki şiarların tahakkuku ise, bizi gene tabiatile iç düşmanlarımızla çarpıştırdı..

Bu itibarla içtimaî zaferlerin korunması ve kökleşmesi için iç - irticaa karşı ne derece uyanık ve amansız davranmamız bir zaruretse, iktisadî zaferlerin yemişlerini verebilmesi için de dış - irticaa karşı o derece, silâhlı, hazırlıklı ve tetik bulunmamız icap eder.

Osmanlı Bankasının Londra'da toplanan umumî hey'et içtimaında idare meclisi reisinin Türkiye'ye dair verdiği izahatta biz dış irticaın sesini işittik!

●

İktisadî inkılâbımızın manası ve hedefi nedir ?

Bir müstemleke iktisadiyatı olmaktan kurtulup bir millet iktisadiyatı yaratmak. Bu meseleyi böylece vazedebilmek

bile başlı başına beynelmilel bir hâdisedir. Çünkü her müstemleke milletinin ideali, bu meseleyi böylece vazedebilmektir. Bu itibarla davamızın sadece millî değil, aynı zamanda beynelmilel bir mahiyeti vardır.

Müstakil bir millet iktısadiyatı kurabilmek için ergeç aynı yoldan geçmek mecburiyetinde kalacak olan müstemleke ve yarı müstemleke milletlerine örnek olmak mevkiindeyiz.

Unutmayalım ki, Çin kapitülâsyonların ilgası ve gümrük istiklâli uğrunda hâlâ didiniyor. Ve Hindistan aynı idealler için çırpınıp duruyor.

Müstakil Türkiye'nin bir millet iktısadiyatı yaratmak cehdi düşmanlarımız tarafından da saburlu ve dikkatli bir alâka ile takip olunmaktadır.

Hiç şüphesiz ki, Balkanların ve yakın şarkın en kuvvetli ve en istikrarlı devleti Türkiye Cümhuriyetidir. Buna rağmen garp maliye âlemi yeni Türkiye'yi bizzat kendilerinin ölü adam dedikleri osmanlı saltanatı kadar, emniyetli bulmuyorlar. Niçin? Çünkü osmanlı imparatorluğu, garp emperyalizmi için kaybolmuş bir istihkâmdır. Onu tekrar zaptetmek ümidi ve arzusu içlerinde kıvıl kıvıl yaşıyor.

Bu hakikatı her inkılâpcı Türk vatandaşı iyice kafasına kazmalıdır.

İnkılâbın heyecanını ve mihverini artık iktisadî sahaya nakletmek zamanı geldi. Millet iktisadiyatı yaratma davasında her vatandaş disipilinli ve şuurlu bir ordunun fertleri gibi üstüne düşen vazifeleri bilmelidir.

İşte inkılâba inananlara düşen mühim ve hayatî bir inkılâp işi!

●

Görüyoruz ki, millî kurtuluş cidali iktisadî sahada bütün şiddetile devamediyor. Ve bu cidal, Dumlupınar bahasına oluyor. Türkiye, iktisadî zaferlerini istismar edemezse, emperyalizm'in kucağına düşebilir. Bu büyük tehlikeyi 14 milyonun yüzde kaçı biliyor?

İktisadî derdlerimizi ferdlerin hasis menfaat meseleleri olmaktan kurtarıp bir millet davası haline koymak, artık günün zarureti oldu. Bütün Türkiye'de bir Dumlupınar havası estirmek lâzım.

Askerî Dumlupınar plânlı ve sistemli bir faaliyetin yemişidi.

İktisadî Dumlupınar da plân ve sistem ister.
Bir müstemleke iktisadiyatından bir millet iktisadiyatı yaratmak işi karşısında tarihte ilk defa olarak Türk milleti kalıyor.
Bu işi başarmak.. İşte yeni Türk Devletinin tarihî misyonu.
Önümüzde taklit edebileceğimiz hiçbir örnek görmüyoruz. Bu büyük işin bütün hal çarelerini kendi kendimize yaratmak mecburiyetindeyiz.
İnkılâbımızın diğer unsurları gibi iktisadî inkılâbımız da orjinal bir eser olacaktır.
Zaten harp sonu iktisadiyatının üç büyük mes'elesi var.
1 — Kapitalist iktisat sistemi yerine komünist iktisat sistemini kurmak..
Bunu Rusya halle çalışıyor.
2 — Kapitalist iktisat sistemini kurtarmak.
Bu işle Akvam cemiyeti uğraşıyor.
3 — Müstemleke iktisadiyatı yerine müstakil millet iktisadiyatı yaratmak.
Bu da Türkiye Cümhuriyetine düşüyor.
Davamızın hususiyeti ve yegâneliği yüzünden değil midir ki, memleketimize bu güne kadar gelen ecnebî mutahassısların öne sürdükleri tedbirler inkılâbımızın ruhuna ve hedeflerine tamamen ayrı bir mahiyettedir?
Onlar, bizim millî sanayi siyasetimize muarızdırlar.
Onlar, bizim gümrük siyasetimize muarızdırlar.
Onlar, bizim maliye siyasetimize muarızdırlar.
Halbuki Türkiye Cümhuriyetinin iktisat davası ile osmanlı imparatorluğunun iktisat davası arasında hiçbir münasebet yoktur.
Aradaki dünya farkını anlamıyan ve yahut anlamak istemiyen mutahassıslar bize hâlâ müstemleke iktisadiyatı tedbirlerile geliyorlar.
İnkılâp Türkiyesini sadece ham madde istihsal eden, ecnebî sanayi mamulâtına açık pazar ve emperyalist sermayelerin istismarına sahne olan osmanlı imparatorluğu ölçülerile mutalâa etmek... İşte ecnebî mutahassısların ana hataları.
Siyaset, muayyen hedeflere varmak için tatbik olunması lâzımgelen tedbirleri bulmak san'atıdır.
Tedbirler, hedeflere göre kıymet kazanır. Hiçbir tedbir başlı başına, mutlak surette iyi veya fena değildir. İlâçlar gibi.

Hedefimiz, müstemleke iktisadiyatından millet iktisadiyatına gçmektir.
biz, bize tavsiye olunan tedbirleri bu hedefe göre ölçeriz.

●

İktisadî Türkiye'yi bir inşaat yerine benzetmek kabildir:
Binayı kurmak için lâzımgelen bütün malzeme ortada yığılı.. Fakat elde mühendislerin, kalfaların, ustaların ve işçilerin zekâ ve iş kuvvetini bir hedefe doğru sevkedecek bir plân yok. Bu plânsızlık yüzünden Avrupalı mutahassıslar, Türkiye'de inşa edilen yeni iktisat binasının alacağı şekli göremiyorlar.
Bu plânsızlık yüzünden, elimizde mevcut sermaye, malzeme ve iş kuvvetlerimizi rasyonel ve vahdetli bir tarzda hedefe doğru sevkedemiyoruz.
Devletin, bir millet iktisadiyatı yaratmak cehdini, bir millet işi haline sokamadık. Bütün dünya anarşik iktisattan plânlı iktisada doğru yürüyor. Belli başlı sanayi şubelerinde gördüğümüz tröstler, karteller, konsernler, sonra konjunktur tetkikat müessesleri, kooparatifleşme teşebbüsleri v. s. hep bu hareketin neticeleridir. Biz, böyle bir plânlı faaliyete her milletten daha ziyade muhtacız. Çünkü iktisadî bünyemizi değiştiriyoruz. Şuursuz iktisat siyasetinden, şuurlu iktisat siyasetine geçiyoruz.
Şuurun en canlı nişanesi ise program ve plândır.

Cihan iktisadiyatı:

Ham madde memleketlerindeki para buhranının karakteri.

İsmail Husrev

İki buçuk senednberi devam eden buhran, her memlekette o memleketin iktisadî bünyesine göre akisler bıraktı. Bazı memleketlerde malî müşkülât, siyasî teşevvüşler, bazılarında kredi darlığı, para (valuta) buhranı ilh .. gibi muhtelif reaksiyonlar tevlit etti. Bunların içinde en şayanı dikkat ve Türkiye için tetkiki en şayanı istifade olanı hiç şüphesiz para (valuta) buhranıdır.

1929 senesi buhranı ile beraber sınaî istihsal hacmında şiddetli bir sukut başladı. Bu sukut sanayi memleketlerile ham madde müstahsili memleketler arasındaki mütekabil münasebetleri fevkalâde gevşetti. Sanayi memleketleri ham madde ithalâtile ham madde istihsalini finanse eden krediyi kesmek mecburiyetinde kaldılar. İstihlâk piyasaları kapanınca ham madde memleketlerinde dağlar gibi stoklar yığıldı ve ham madde fiyatları sür'atle düşmiye başladı [1].

İstihsalin ve ham madde fiatlarının şür'atle sukutu, tesirini ham madde memleketlerinin ticareti hariciyelerinde göstermekte gecikmedi. Meselâ 1928 senesine nazaren 1931 senesinin eylülünde Avusturalyanın ihracatı %30, Brezilyanın %37, Arjantinin %55, gerilemiştir.

Buhrandan evvel harice olan borçlarının faizlerini tediyeden dolayı tediye plânçolarındaki açıkları emtia ihracatile kapayan ham madde müstahsili memleketle, ham madde ihracatının daralması üzerine bu faizleri karşılayamaz oldular. Tediye plânçolarındaki açığa ticaret plânçolarındaki açık ta inzimam etti.

Başlıca ham madde müstahsili memleketlerin her sene harice tediye ettikleri faiz ve temettülerin miktarı:

[1] Vakıa kısmen bir ham madde müstahsili olan Tüakiyede hiç bir zaman büyük stoklar yığılıp kalmamıştır. Bunun sebebi ise, Türkiye ham madde istihsalinin maliyet fiatına yakın ve hattâ bazan maliyet fiatından daha çok aşağıya satılmasıdır.

Kanada:	214	milyon	dolar
Arjantin:	188	„	„
Avusturalya:	171	„	„
Meksiko:	153	„	„
Holanda Hindistanı:	127	„	„
Britanya: „	115	„	„
Cenubî Afrika:	77	„	„

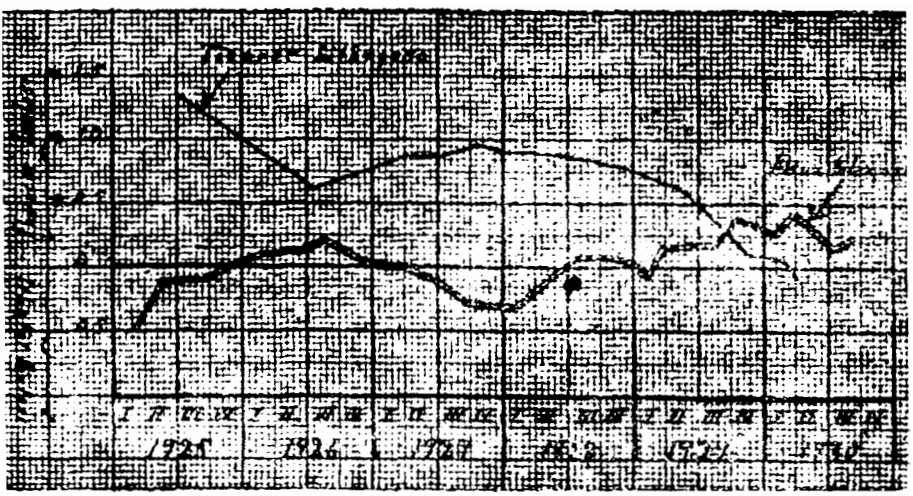
Şili harice senevî 500 milyon Pezo faiz tediye etmek mecburiyetindedir. Kısa vadeli düyunatı da 400 milyon Pezodan fazladır. Tediye plânçosundaki bu büyük açığı 1928 senesinde 800 milyon Pezoyu tecavüzden ihracat fazlasile kapamıştı 1929 senesinde ihracat fazlası 650 milyona, 1930 senesinde 70 milyona düşünce, Şili hükûmeti umumî bir moratoryom ilânı mecburiyetinde kaldı.

Ham madde ihracatının bu kadar fazla tenakusu üzerine hammadde memleketleri, hem faiz tediyatını ifa edebilmek hem de ticareti hariciye açığını karşılayabilmek için, ellerindeki altın ve döviz mevcutlarını sarfetmiye başladılar. Bu açıklardan dolayı cenubî Amerika, şarkî ve cenubî Asya, Afrika, Avusturalya gibi ham madde memeketlerinin harice tediye ettikleri altın miktarı bir tahmine göre 2 milyar marktan fazladır.

Başlıca ham madde memlekerlerinin para karşılığı olakrak ellerinde bulundurdukları altınların 930 senesine nazaran 931 senesindeki tenakus nisbeti:

Arjantin	% 65,	Brezilya	% 17
Avusturalya	% 57,	Şili	% 37

Aşağıdaki grafikte de 17 yarı ve yeni kapitalist memleketin tediye plânçosundaki iki mühim faslın yani ticaret plânçosu ile altın plânçosunun senelere göre seyrini takip edelim:

Grafikte 1929 senesinden itibaren ticareti hariciyenin açık vermiye başlamasile atlın ihracatının da arttığı görülmektedir. 1926 senesinde ayni hal müşahede olunmaktadır. Halbuki ticaret bilânçosunun yüksek olduğu 1827 senesinde altın ihracatının düşük olduğu görülmektedir.

Netice olarak hammade memleketlerinin paraları karşılıksız kaldı ve paraların kıymetleri sukuta başladı. Aşağıdaki cetvel başlıca hammadde memleketleri paralarının son aylarda Dollar paritesinden ne kadar inhiraf ettiğini göstermektedir:

Memleket	Paranın cinsi	Dollar Paritesi	New-Yok'te 1931 Eylûlünde vasatî kur
Arjantin	Pezo	66.48	59.87
Brezilya	Milreis	96.48	5.91
Şili	Pezo	12.17	12.04
Kanada	Sterlin	100.00	96.25

Binaenaleyh:

Normal zamanlarda millî paranın alım kuvveti, memleketin altın ve döviz mevcudile mükemmelen karşılanarak korunabildiği halde buhran, zamanlarında ihracatın tenakus etmesi üzerine memleketin altın ve döviz mevcudu dışarı akmakta ve karşılığı azalan millî paranın kıymeti de mukabil bir tedbir alınmadığı takdirde, mütemadiyen düşmektedir.

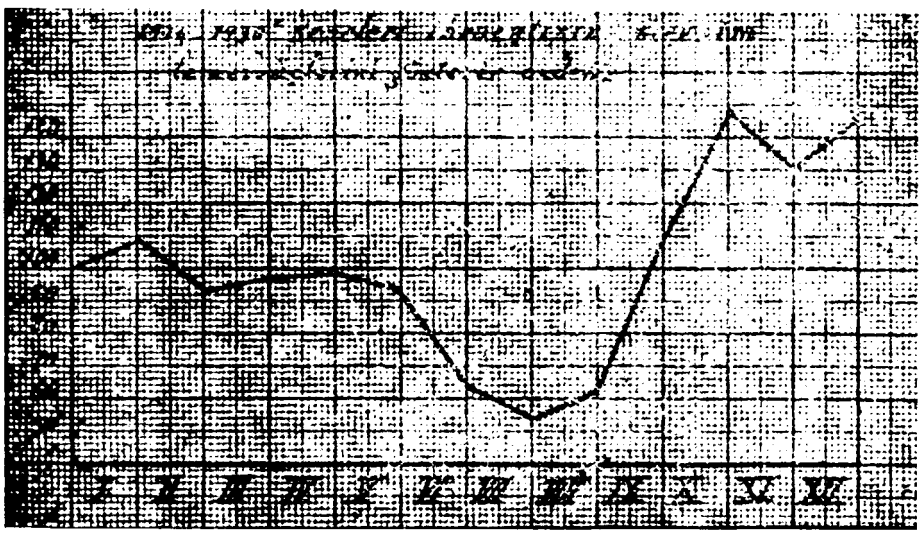
Türkiye de ticaret plançosu açık veren bir memlekettir. Binaenaleyh Türkiyenin de dünya iktisadiyatına hakim olan bu kanuniyetlere tabi olduğu gayet âşikârdır. Geçen sene bazı mehafilde şöyle bir kanaate tesadüf ediliyordu. Türkiye mahdut birkaç cins hammadde veren bir memleket değildir. Hammadde ihracatının yanında pek mütenevvi ziraî gıda maddeleri ihracatı vardır. Bu itibarla Türkiyenin dünya sınaî konjunkturuna tabi olması lâzım gelemez. İhracatımızın hammadde ihracatı kadar süratle düşmesine imkân yoktur. Halbuki ziraî gıda maddelerinin de sınaî konjunkturla sıkı bir rabıtası vardır. Depresyon zamanlarında sanayi memleketlerinde işsizliğin artması, yevmiyelerin indirilmesi, yani

buhranın geniş işçi kitlelerine yükletilmesi, halkın alım kabiliyetini düşündüğünden ziraî gıda maddelerinin de istihlâk miktarı tabiî bir surette azalır. Gıda maddelerinin istihlâkindeki tenakus umumiyet itibarile ham madde istihlâkâtı kadar süratle olmıyabilir. Fakat ne de olsa böyle bir sukut vardır. Binaenaleyh ham madde ihracatının tenakusundan mütevellit zararı, münhasıran ziraî gıda maddeleri ihracatının telâfi edeceği kanaatına gelmek doğru değildir. Ticareti hariciyemiz her faslı ayrı ayrı dünya konjunkturunun inip çıkma hareketlerine sıkı bağlarla bâğlanmıştır.

1 — Senelere göre kronik bir açık.

2 — Sene zarfında mevsim açıkları.

3 — Dünya konjunkturunun siklüslerine tabi olan periyodik açıklar. Yeni her dünya buhranında ihracatın tenakusu. Bu açıklardan bilhassa sene zarfındaki mevsim açıkları pek mühimdir. Bir sene zarfındaki ihracatımızın mevsimlere göre temevvücünü bir grafikle gösterirsek ihracatın hangi aylarda fazla hangilerinde az olduğunu görürüz:

Grafikte görülüyor ki, ihracatımızın vasatî olarak en durgun olduğu aylar haziran, temmuz, ağustos aylarıdır. Paramız ihracat emtiası kıymetlerile en az bu aylarda karşılanmaktadır. Fakat harice olan tediyatımız, ihracat gibi bu aylarda

azalmadığından konsorsiyum da bilhassa bu aylarda fazla döviz satmak mecburiyetinde kalmaktadır. Bu ayların açıkları ekseriyetle ihracat mevsimlerinde telâfi edilmekte idi.

Diğer memleketler buhran devirlerinin ticareti hariciyedeki tahribatını dünya konjunkturunun inkişaf zamanlarında kapattıkları halde (Türkiye iktısadî bünyesindeki bozukluktan dolayı haricî ticaretinde senelerdenberi devam eden kronik açık yüzünden dünya konjunkturunun ekspansiyonlarından istifade imkânları bulamıyor. Ticareti hariciyemizin göğdesindeki bu daimî açık her zaman paramızın alım kuvvetini tehdit eden bir amildir.

Haricî ticaretimizdeki daimî açıklar (milyon lira olarak)

1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931 *10 aylık [*]
35.7	49.1	48.2	52.9	49.9	100 7	2.5+	15.8

Geçen senenin ilk on ayı zarfında ithalâtımızı 118.0 milyon ihracatımız da 120.5 milyon lira idi. Buna nazaran iki buçuk milyon liralık bir ihracat fazlamız vardı. Bu fark kambiyo muvazenesi noktai nazarından ehemmiyetli unsurdur.
Bu sene ise, senenin ilk on ayı zarfında ithalâtımız 111.5 milyon ihracatımız ise, ancak 96.7 milyon liradan ibarettir. Buna nazaran bu on aylık ithalât ve ihracat muvazenemizde 15 milyon liralık bir açık görülmektedir.

Binaenaleyh Türk parasının iki senedenberi idame edilmiş olan istikrarını tehlikeden kurtarmak için ne 1726 numaralı kanun mucibince kullanılan ihtiyat evrakı nakdiyesi mukabilinde piyasadan şimdiye kadar satın alınmış olan dövizler (42 milyon frank, sabit İngiliz lirası olarak 400,000 sterlin) ne de buna zamimeten konsorsiyumun müdahale akçası olan bir milyon İngiligiz lirası kifayet edebilirdi. Bu vaziyet hükûmeti kat'î ve serî tedbirler almak zaruretinde bırakmıştır. Bu tedbirlerin birincisi şimdilik ithalâtın tahdidi olmuştur. Bunu başka ve daha radikal tedbirler takip edebilir. Fakat şu muhakkaktır ki, Türk parasını korumak

[*] 1930 senesinde lehimize olan fazla 1929 senesinin gayri tabiî ithalâtından ve 1931 senesindeki açığın diğer senelere nazaran az olması ithalâtında ihracat gibi azalmış bulunmasından müte vellittir. Memleketin alım kabiliyeti düşmemiş olsaydı bu açık pek büyük yekûnlara baliğ olabilirdi.

için millî iktisadiyatın bünyesine taallûk eden kül halinde inkılâpçı tedbirler almak zarureti vardır. Tahdit, ilâh. gibi tedbirler ancak bir kül teşkileden bir iktisat siyasetinin cüzleri olmalıdır.

Millî istiklâlini garbın finans emperyalizmine karşı müdafaa eden bir memleketin, parasını korumak için istikraz yoluna sapacağını aklımıza bile getirmiyoruz. Esasen istikraz edilen paraya mukabil her sene ödemiye mecbur olacağımız faizler, ticaret plançomuz aktif olmadığından, tediye plançomuzun açıklarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyacaktır. Binaenaleyh her açığı kapamak için yeni bir istikraz akti mecburiyetinde kalınacağı aşikârdır.

Dünya buhranı ne halde?

Dünya konjunkturunun ritmik hareketi(ekspansiyon,prosperite, buhran, depresyon safhaları) normal seyrine girmekten çok uzaktır. Esasen böyle bir ihtimal de yoktur. Buhran yeni yeni ihtilâller tevlit ederek mütemadiyen derinleşiyor: Kapitalizm tarihinde görülmemiş bir devir.

1920 senesinden sonra Avrupa iktisatçıları, Amerikanın seri inkişafına bakarak, kapitalizmin artık buhransız, daimî bir yükseliş devrine girdiği hükmüne gelmişlerdi. Marxist geçinen sosyal-demokratlar bile "American prosperite„ karşısında kapitalizimin kurtuluşunu alkışlamışlardı. Fakat dünya iktisadiyatının için için işliyen yarası, 1929 senesinde birdenbire bütün cerahatını dışarı kusunca, bütün bu prosperite nazariyecileri binbir türlü tevil yollarına kaçtılar. Meselâ "kondratiyef„ gibi iktisatçılar başta olmak üzere birçok konjunktur uleması, dünya konjunkturunun uzun mevceli safhalarından birinin arifesinde bulunulduğu, uzun bir depresyon safhasından sonra yine bir yükselişin başlıyacağı, binaenaleyh dünya iktisadiyatının strüktürel (bünyevî) değil, tamamen konjunktürel (piyasa icabı) bir hareket içinde olduğu nazariyesini ortaya attılar.

Umumî harpten sonra bütün bu nazariyecilerin dünya iktisadiyatında görmek istemedikleri mühim bir bünye tahavvülü olmuştu. Eski iktisadî vahdet yerine harpten sonra dünya iktisadiyatı biribirile çarpışan parçlara (Millî kurtuluş hareketleri, kapitalist iktisat tarzı, sosyalist iktisat nizamı) bölünmüştür. Bugün dünya buhranının seyri üzerinde müessir olan kuvvetler bu parçaların mütekabil münasebetleridir.

İnkılâpçı memleketlerin pazarlarını kendi sanayilerine tahsis etmeleri üzerine garbın birçok sanayi şubeleri makinelerini durdurmak, kapılarını kapamak mecburiyetinde kalmıştır. Müstemlekelerin garp emperyalizmi tarafından istismarı, müstemlekelerin alım kabiliyetini de bitirmiş ve sanayiine satış

imkânları bırakmamıştır. Finans merkezlerinin müstemlekeleri kredi şırıngasile canlandırmak ve bu suretle onların alım kabiliyetini arttırarak, sanayi stoklarını bunlara sürmek tecrübeleri muvakkat ve sathî tedbirler olmaktan ileri gidemiyor. Sanayi memleketlerinin işsizler ordusu mütemadi bir tezayüt halindedir. İşsizler ordusu Almanyada 7, İngilterede 4, Amerikada 10 milyonu buldu. Bütün dünya işsizlerinin mikdarı 35 milyon tahmin edilmektedir.

Eskiden para piyasası (Sermaye piyasası) ucuzladı mı, buhranın nihayete erdiği kanaatına gelinirdi. Yeni açılan, yahut açtırılan piyasaların ihtiyaçları, yeni teknik terakkiyatın istihsale tatbiki, ucuzlıyan sermayelerle temin olunurdu. Büyük piyasalarda bugün de sermaye ucuzdur. Fakat bu sermayeleri plase edecek mevzu yoktur. Dünya pazarlarının en mühimleri kapalıdır. Teknik terakkiyatı istihsale tatbikten artık büyük kârlar elde edilemiyor. Mühim sanayi şubeleri, istihsal kabiliyetlerini ancak yüzde 50 sine veya 30 una kadar istimal edebiliyorlar. Almanya sanayi anketi Alman sanayiinin esas sermayesini realize edebilmesi için piyasanın fevkalade geniş olması ve daimî bir ekspansiyonun bulunması lâzımgeldiğini yazmaktadır. İstihsale yatırılan sermaye mikdarı pek fazladır. Bunların bugünkü şarait altında realize edilmesine imkân yoktur.

Bu vaziyet içinde bir ritmik kareketten, bir uzun mevceli konjunkturdan bahsetmek çok acınacak bir nazariye zaafı olur. Şunu kabul etmek lâzımdır ki, dünya iktisadiyatının bünyesinde tahavvül vardır. Bozukluk sathî değil, bünyevîdir.

I. H.

Amerika sanayiinde buhranın tesirleri.

"Berliner Tageblat„ gazetesinin 11 teşrinisani nüshasında Müttehidei Amerikanın muhtelif istihsal şubelerine mensup 20 hisseli şirketin kârlarını mukayeseli olarak gösteren bir cetvel neşredilmişti. Bu cetveli aynen naklederek karilerimize "hurafevî prosperit memleketinin„ (!) geçirdiği derin buhranı göstermek isteriz.

	İkinci kânun ilâ eylül milyon dolar		
Metalurji	1929	1930	1931
United Steel Cor	147.6	92.1	17.3
Betlehem Steel	32.2	21.6	1.9
Joungstown Steel	17.3	7.0	4.5
Johns and Laughlin	17.6	8.8	0.7
Yekûn	214.1 +	129.5 +	15.0—
Otomobil sanayii			
Geheral Motors	215.8	123.8	97.5
Chrysler	24.7	2.5	03.8
Studebaker	13.9	2.8	2.5
Hudson Motor Corp.	13.4	1.3	0.8
Yekûn	267.8	130.8	103.2
Elektrik sanayii			
General Electric	50.0	42.3	30.8
Westinhouse Electric	19.5	11.4	1.7
Yekûn	69.3 +	53.9 +	29.7
Petrol sanayii			
Shell Union Oil	18.7	0.8	24.7
Philips Petroleum	15.0	7.7	2.4
Atlantic Refined	13.7	4.8	2.4
Yekûn	47.4 +	13.3 +	29.3
Kimya sanayii			
Dupond de Nemur	57.2	41.5	36.8
Ari red. Cor.	4.3	4.2	2.8
Atlas Powder	2.1	1.1	0.7
Yekûn	63.3	46.8	40.3
Muhtelif istihlâk sanayii			
United Fruit Co.	16.9	10.3	7.0
Gillet Razor	11.4	8.8	3.4
William Rig.	8.5	9.1	8.5
National Cash Reg.	6.4	2.2	0.8
Yekûn	43.2	30.4	19.7

Cetvelden görülüyor ki, bu senenin 9 ayı zarfında 20 şirketin kârı 178.6 milyon dallardır. Bu kâr geçen senenin

aynı müddeti zarfında 404.3 milyon, 1929 senesinde ise, 705.6 milyon dolardı.

Bu şirketlerin vasatî kârları 1930 senesine nazaran yüzde 55.8 1929 senesine nazaran yüzde 74.7 düşmüştür. Vaziyeti en kötü olan şube petrol sanayiidir. Şimdiye kadar plançolarını neşretmiş olan petrol sanayii kâr değil, zarar kaydetmektedir. Cetveldeki üç büyük petrol şirketinin 1930 senesi nin 9 ayında 29.3 milyon dolarlık zararı vardır. Halbuki 1930 senesinde 13.3 1929 senesinde de 47.4 milyonluk kârları vardı. Bilhassa çelik sanayiinde mühim tröstlerin kârları 1929 senesine nazaran yüzde 93.0 düşmüştür.

I. H.

Çökmekte olan Cihan Nizamı

Klasik iktisatçıların ortaya "buhran„ ismi altında sürdükleri ve harpten evvelki siklik ve peryodik buhranlar gibi izah etmek istedikleri cihanşümul hâdise üzerinde durmak istiyoruz. Buhranın "buhran„ olduğunu iddia edenler, bunun birçok ârazını objektif bir surette tespit ettikten sonra, davayı, ya para, ya emtia, ya tamirat, yahut da Amerika iktisadiyatı bakımından, fakat her halde yalnız bir tarafından yakalıyarak izaha kalkışıyorlar. Araz arasında, şunlara tesadüf ediyoruz: Yeni sanayi sahalarına (otomobil, elektroteknik, sun'î ipek v. s.) akıtılmış korkunç miktarda sermayeler; toprak istihsalinin genç mikyasta ve şimdiye kadar görülmemiş bir organizasyon norması üzerinden makinalaştırılması; ziraî toptan fiatların arkasından sınaî toptan fiatların da sukutu; feci fiat makasları; alım kabiliyetinin yer yer gerilemesi; işsizler orduları; istihsalin tahdidi: satılmıyan stoklar; daralan pazarlar; emtia hareketleri anarşisinin para ve kredi hareketlerine oradan da kambiyolar ve para esasları üzerine sirayetleri v. s.

Bu ârazı harpten evvelki buhranlarda da tespit etmek kabil olmuştur. Fakat, ne böyle bir mikyas, ne de bu şümul ve heybette bir iktisadî çöküntüyü, iktisat tarihi kaydedememiştir. Davayı, iyice tahlil edebilmek için, Cihan harbinden evvelki vaziyete kadar gerilememiz lâzımdır. Cihan harbi mahreçlerin ve pazarların yeni bir taksime tâbi tutulmaları için, büyük kapitalist bünyelerin çarpışmaları hareketidir. Cihan harbinden evvel, Avrupanın birkaç büyük milletinin elinde tekâsüf etmiş istihsal cihazları ile cihanın bu cihazlara pazar vazifesi gören memleketleri arasında, gerçi bir muvazene mevcuttu. Yani, işi heyeti umumiyesi ile alınca, istihsal cihazının azameti ile mütenasip bir pazarlar manzumesi vardı. Yalnız, ne istihsal cihazı, ne de pazarlar manzumesi, tek elde bulunmıyorlardı. Almanya'nın sanayii İngiltere'ninkine yaklaşmış ve birçok sahalarda onu geçmiş olduğu halde, İngiltere

nin elinde İngiliz sanayi istihsalâtının örtemiyecekleri genişlikte bir müstemlekeler, yani hazır pazarlar demirbaşı mevcut olmasına mukabil, Almanya, müstemlekesizdi ve mallarını sürmek için, cihanın her noktasında ve rekabet esası üzerinden sistemli bir mücadeleye girişmek, bunu emniyet altına almak için donanmasına kuvveti vermek, ayrıca da, Avrupa kıtasında, kendine nefes pencereleri açmak ıstırarında idi. Çünkü muttasıl artan nüfusunu, şuraya buraya ihraç, yani israf eylemek ıstırarında kalmıştı. Almanların "Drang nach dem Osten„yani, *şarka doğru abanış* ismini verdikleri bünyevî ihtiyaç, sırf bu sebepten doğmuş ve bu da "silâhlı sulh„ prensibini doğurmuştu. Yalnız Osmanlı İmparatorluğu'nun bulunduğu noktada, en büyüklerini kaydetmek şartı ile, üç büyük devletin menfaatleri çarpışıyordu: Ziraat ve ham madde ihracatı için Akdeniz'e doğru menfez açmak istiyen Rusya; Hint denizine Bağdat hattı kanalından inmek istiyen Almanya; Hint yolunu tutmak mecburiyetinde bulunan İngiltere. Cihanın yalnız bu noktasında, bu kadar menfaat çarpışıyordu. Halbuki, her noktada, vaziyet bunun aynı idi.

Yani, istihsal cihazlarının heyeti umumiyeleri ile pazarların heyeti umumiyeleri arasında, miktar muvazenesinin mevcut olmasına mukabil, cihazlar ayrı ayrı ve pazarlar ayrı ayrı alınınca, muvazene yoktu. Harbı, bu vaziyet doğurdu.

Cihan harbı, hem istihsal merkezlerini, hem de pazarları fakir düşürdü. Yirmi milyondan fazla insanı öldürmek için, birikmiş birçok servetlerin israfına lüzum hasıl oldu. Buna mukabil, yenebilmek için manevî ve maddî kuvvet teksifi prensibi, istihsal cihazı kadar fenni de zorlamış oldu ve ileri memleketler, harpten daha ziyade inkişaf etmiş bir malûmat ve tecrübe ile çıktılar. Aynı zamanda, insanların hemen hepsinde, istihlâka karşı hudutsuz bir hasret birikmişti. Binaenaleyh, bütün ekonomi cihazının genişletilmesi için, hem fen hem de istihlâk ihtiyacı, müstesna denilebilecek bir imkânı işaret ediyorlardı.

Buna, borçluların, borçlarını ödeme mecburiyetleri ve alacaklıların da, sermayesiz borçlulara sermaye yetiştirerek iki taraflı bir kâr temin etmek ihtirasları inzimam etti. Bu, Gold Exchange (altın esaslı para) nın yanında bir de Gold Standard Exchange (altın kıymetli dövizlere dayanan para) usulünün

türemesine sebep oldu Yani, eldeki hakikî sermayenin yanında, bir de, itibar ve kırediye dayanan bir sermaye türedi ki, temsil ettiği şey, para değil paranın sulandırılmış, fakat ikraz edilirken para diye yutturulmuş şerbeti idi. Bu bol ve kolay paranın bizatihi emniyet prensibinden uzaklaşmış olması, ikrazlarda, uzun yerine kısa vadeyi, alan için de, veren için de şart koştu. Bunun yegâne garantisi, çabuk devredip kendini çabuk ödemesi idi. Bu suretle kapitalist iktisat mekanizması o derece zorlanmış oldu ki, "istihlâk hasreti„ diye harp sıkıntıları tarafından açılmış olan imkân kapanıverdi. Bunun üzerine, istihsal cihazlarını korumak için, her tarafta istihlâk kredileri açıldı. Bu sayede, makine, bir kerre daha yağlanmış oldu. Fakat, hem sun'î, hem de muvakkat bir surette. Nihayet zemberek koptu.

Kapitalist iktisat, böylece yani başıboş bir surette cihazını genişletirken, "tamirat meselesi„ ayrıca bir rol oynadı. Tamirat meselesi, Almanya ismini verdiğimiz iş organizasyonunun 60 sene için isticarından başka bir şey değildir. Almanya, borcu ödeyebilmek için, aktif bir ticaret muvazenesine muhtaçtır. Ne kadar ödemesi lâzım geleceği, ancak bu muvazenenin taayyün edecek fazlası ile tayin edilmektedir. Şarta muallak tediyat, şarta muallak olmıyan tediyat, Dawes plânı, Young plânı v.s., hep bu prensibe dayanan bir takım "ehli hibre raporları„dır.

İmdi, sermaye için, Almanya'ya akmakta fayda vardır. Çünkü plasman kaidesi %100 tatmin edilmiş bulunmaktadır. Fakat, Almanya bakımından, mesele bambaşkadır. Altmış sene, başkaları için çalışmak. Buna hüsnüniyet mi dayanır? Paranın akmakta olduğunu gören Almanya, elinden geldiği kadar, bunun, menkul bir halden gayrı menkul bir hale tebdile ve bu suretle elinde hiç olmazsa modern bir sanayi cihazı ve geniş pazar organizasyonları bulundurmağa gayret etmiştir. Bu suretle Almanya, tam 26.000.000.000 altın markın başını yemiş, üstede bir kaç tamirat taksidi ödemiştir. İşte "Almanya'da donmuş krediler„ ismi verilen, Sterling lirasını tepeaşağı deviren, Dolar'ı telâşlara düşüren hâdise, budur. Şimdi kapitalist merkezlerin en büyük dertleri, Almanya'nın tamirat borçları ile yeni borçlarını telif için bir hal tarzı bulmaktır. Almanya, herhangi bir tediyede bulunabilmek için evvelâ yeni-

den krediye muhtaç olduğunu, sonra da, baç ödemezden evvel borç ödemek mecburiyetinde olduğunu ileri sürüyor.
İngiltere, aşağı yukarı ayni fikirdedir. Üste de tamirat matlubunu İngiliz lirası üzerinden tahsil edeceğinden, İngiliz lirası ise kıymetini kaybetmiş bulunduğundan, tamirat meselesinin takdiminin lehine değil aleyhine mutalea yürütmeyi, daha kârlı buluyor.
Amerika, Monroe kaidesinin en iyi kaide olduğuna bir kere daha inanmakla iktifa ediyor.
Fransa, evvelâ tamirat ondan sonra diğer borçlar gelmesi taraftarıdır. Almanya bu esası kabul ederse, lâzım gelen krediyi açacak. Bu ise, Laval'in Almanya başvekilliğini de yapmasından farksızdır. Yani tek başına Brüning bile, böyle bir şeyin taraftarı olmuyor.
İşte, ikide birde cihanı yeniden sükûn ve sükûnete kavuşturmasından demvurulan cihan kredi mekanizmasının içli dışlı vaziyeti bundan ibarettir: bir para ki, miktarı milyarları aşıyor; fakat, hem, mevcut altın stoklarını bile karşılamıyacakları kadar şişirilmiş ve emniyetsizleştirilmiş, hem de, bir takım korkunç matlup ve zimmet hesaplarına girişmiş ki, her altı ayda bir yeni bir takas esnasına ihtiyaç gösteriyor.
Bu dejenere para ve bu bozuk kredi makanizmasının yanında, bir de istihsal ve istihlâk münasebeti var ki, o da bugün, artık herkesin malumu olduğu gibi, bir muvazenenin değil feci bir tezadın ifadesidir. Bugün mahrukat yerine kullanılan buğdaylara mukabil randımanlarının 44 - ü ile çalışan fabrikalar hatsiz ve hesapsızdır.
Halbuki cihan müstemleke ve yarı müstemleke vaziyetinde olan pazarlarının teknikle teçhizi için, harpten sonra hemen hiçbir şey yapılmamış ve bu bol, fakat sahte para esası üzerinden yürüyüşte, buraları, sermaye vazı makanizmasından hariç bırakılmışlardır. Binaenaleyh, istihsal ve istihlâk arasındaki muvazenede, cihanın bu nahiyeleri, ancak menfi bir rol oynıyabilmektedirler. Avusturalya gibi yüksek teknikle teçhiz edilmiş bir müstemlekenin nüfus başına senede 800 liralık bir alım kabiliyeti olmasına mukabil, tekniksiz bırakılmış yerlerde, bu nisbet senede 20 - 30 lirayı geçememiştir. Nüfus başına, diyoruz, halbuki, Avustralya da 6 - 7 milyon, Çin de ise 400 milyon müstehlik yaşıyor. Istimsarın bütün gavamızı-

na vakıf olan kapitalizmin, müstehlik adedini böylece ihmal etmesi, acaba bir hesap hatasından mı, yoksa başka bir şeyden mi ileri geliyor?

Her ikisi de. Cihan harbine kadar, yukarda söylediğimiz gibi, kapitalist istismar, daha ziyade Asya ve Akdeniz müstemlekelerine ve bir de yarı müstemleke halinde bulunan fakat bitmez tükenmez servetlerin tabiî vatanı olan Rusya'ya istinat ediyordu. Harpten sonra, borçlu ve kısmen pazar bir Şimal Amerikası yerine, alacaklı ve tamamile ihracatçı bir Şimal Amerikasının zuhuru, buraya yakın olan bütün deniz aşırı (Kanada, Avustralya, Cenup Amerikası v.s.) memleketler üzerine hem sermaye hem de ferdî teşebbüsün alâkasını teksif etti, Şimal Amerikası, yepyeni bir memleket tipi olarak doğmuştu. Avrupanın sanayici memleketleri, hep ufak ve dar sahalardan ibaret olduklarından, buralarda, sanayi arttıkça ziraat miktar itibarı ile gerilemiş ve o memleketleri haricin ziraat maddeleri yardımına muhtaç kılmıştı. Halbuki, Amerika hem sanayi maddeleri, hem de ziraat maddeleri ihraç etmek gibi bir yeni çığırı, bünyesi sayesinde, ortaya atmış bulunuyordu. Ve, rasyonel ve büyük istihsal ismini verdiği yepyeni bir organizasyon esası sayesinde, Avrupanın her türlü istihsal normalarını geride bırakarak bunları altüst ediyordu.

Hâdisenin gelişini ve neticelerini görmek için, 1929 senesini beklemiye lüzum yoktu. Britanya sermayesi hassastı. Derhal, Dominyonlarda ayni şeyin tatbikıne geçti. Hindistan ve Mısır'da ayni şeyi yapamazdı, çünkü mülkiyet esaslarını değiştirmek, bunu yapayım derken siyasî teşevvüşlere yol açmak ihtimali kuvvetli idi. Fakat, başta Şimal Amerikası olmak şartı ile, Cenup Amerikasının ve Dominyonların, birden ve en modern teçhizat ile, gerek hammadde, gerekse ziraî madde istihsalâtında büyük ve rasyonel istihsale geçmelerinin ilk neticesi şu oldu ki, bunlar haricinde ne kadar geri teknikle toprak, yahut hammadde istihsali yapan memleketler varsa, bunlar, cihan mubadele mekanizmasından gittikçe daha fazla *ekarte* edilmeğe (pazar harici atılmağa) başladılar.

Bizim gibi, on sekizinci asır sonundaki sanayi inkılâbına iştirâk edemiyen, fakat, inkılâbı yapmış memleketlerde ziraî ve hammadde ihtiyacı arttığı için, oraları bunlarla besleyen ve bu itibarla, yavaş yavaş soyulmak pahasına da olsa iyi kötü

bir iktısadî fonksyon almış olan memleketler, denizaşırı memleketlerin bu korkunç rakabetleri karşısında, mallarını satamamıya, satamayınca, istihlâk maddelerini gittikçe daha az almaya başladılar. Öyle ki, kapitalist âlem, onsekizinci ve ondokuzuncu asırda, cihanın sanayi monopolunu alması yetmiyormuş gibi, yirminci asırın ilk rubunda cihanın ziraat ve ham madde monopolunu de alınca, her ikisinin de müstehliki olan bir milyardan fazla insanın, bu ikinci istismardan sonra büsbütün iktisadî fonksyonsuz kalacaklarını, anlaşılan hesap etmemişti.

Kendi bünyesi haricinde kalmış memleketleri hem sanayi, hem toprak, hem de ham madde istihsali fonksyonlarından mahrum ettiğine göre, kapitalist âlem ya istihsal mekanizmasının heyeti umumiyesini kendi bünyesine göre daraltacak yahut o memleketleri alım kabiliyeti ile teçhiz edecek, yahut da gaspettiği fonksyonları onlara iade edecektir.

Cirmiş olduğu çıkmazın hem para, hem de istihsal bakımından verdiği sıkıntı o kadar büyüktür ki, ve öbür taraftan, körükörüne, başıboş ve azgınca ekonomik fonksyonları cihan mikyasında inhisar altına almak pervasızlığını göstermiş bir şuursuzluk, kolay kolay yerini şuura terkedemiyeceğinden, davanın artık onun tarafından değil de, onun bu hareketinin reaksyonlarını teşkil eden iktisadî ve içtimaî anasır tarafından halledilmesi çok daha muhtemeldir, çünkü çok daha tabiîdir.

Kapitalist âlem, vaktiyle ham madde ve ziraî madde yetiştirmek suretiyle üzerlerine tâbî de olsa iktisadî bir fonksyon almış olan memleketleri (ki, biz de bunların arasında bulunmaktayız) istihsal bakımından temamiyle fonksyonsuz bırakmıştır ama, istihlâk bakımından onlara son derece muhtaç bulunmaktadır. Ve, onların istihlâk kabiliyetine müracaat ettiği nisbette onları istihsal kabiliyeti ile yeni baştan teçhiz etmeye, yani, yukarda söylediğimiz gibi, kendi öz bünyesinde bir takım çözülmelere müsaade etmeye mecburdur.

İşte istihlâklerine bugünkü Garb'ın herzamankinden fazla muhtaç bulunduğu memleketlere düşen millî vazife, kendilerini sistemli bir istismara tâbi tutmuş olan kapitalist iktisat mekanizmasını bu sefer kendilerinin sistemli ve mukabil bir istismara mevzu tanımalarıdır. Yani, bu memleketlerin şöyle düşünmeleri lâzımdır:

"Garp, bizim istihlâk kabiliyetimize, bugün her zamankinden fazla muhtaçtır. Güzel. İstihlâk edeceğiz. Fakat, ne mamûl maddesini, ne de ham maddesini istihlâk edeceğiz. Ondan, yalnız istihsal vesaiti alacağız. Mamûl maddeleri ve zirai maddelerinin ithalini sistemli ve gittikçe artan bir takyide tâbi tutacağız. İstihsal vesaiti ihtiyacımızı örttükçe, onun mamûl maddelerine olan ihtiyacımız azalmış olacak. Fakat o da, yani sermaye de, talebin mamûl maddelere değil de en ziyade istihsal vesaitine karşı arttığını görünce, kuvvetini oraya verecek ve bu suretle, sanayiin cihan mikyasında ve rasyonel bir tevezzüüne muvazi olmak üzere, on sekizinci asır sonlarında, bizim gibi memleketlerin aleyhine olarak başlıyan "sermaye ve sanayi temerküz hareketi„ yirminci asrın ilk rubunda, yerini, "cihan sermayesinin ve onunla beraber cihan tekniğinin, yani bütün bir cihan sayinin bir buçuk asırlık muhassılası neticesinin çıktığı yerlere avdet etmesi hareketi„ almış olacak. Ancak ondan sonradır ki, normal bir cihan iktisadiyatından ve buna dayanan normal bir cihan nizamından milletlerin, bahsetmeye hakları olacaktır.

İşte, bunun için iddia edilebilir ki, mevcut buhran, kapitalist bünyenin kendine has olan inkişaf seyrinde vücut bulmuş ritmik ve peryodik bir duraklama, yani bir alelâde ve geçici buhran değil, kapitalist bünyenin çözülmesinden kuvvet alan onun için ric'î ve reaksyoner, fakat bizler için ileri ve inkılâbî bir bünye tahavvülü safhasıdır. Bu görüş, Türk inkılâbının görüşü olduğu gibi ayni zamanda, bütün bizim gibi milletlerin gözlerini açacak, gayretlerini istikametlendirecek ve şuurlandıracak yeni ve orijinal bir hâdisedir.

EDEBİYAT:

Şairin; bize anlatacağı şey kaldı mı?

YAKUP KADRİ

Dört yıl içinde (1914 - den 1918 - e kadar) yüz yıllık bir hayat ve ıstırap imtihanını geçirdikten sonra, Dantenin "Cehennem„ ine türkülü bir film gibi bakıyoruz. Shakespere'in eşhasını panayır sahnelerine adapte ediyoruz ve Goethe'yi, acayip bir cinsiyet örneği - nerde ise - Dr. Freud'un teşrih masasına yatıracağız.

●

Çık karşıma, söyle bakalım, "Şer Çiçekleri„ sahibi Baudelaire, on dokzuncu asrın korkunç ve harikulâde heyulâsı, şu, hançer, zehir, afyon, yangın, akrep,baykuş ve hortlak dediğin şeyler ne biçim çocuk oyuncaklarıdır? Şu, (ihtiyar orospunun sarkık memeleri), şu, (Zenci karısının kapkara kucağı) bu günkü günde hangi züppe delikanlının denemeğe tenezzül edeceği zevklerdir?

●

Elimize ne geçerse - ruh, akıl, söz, kitap, cemiyet - hepsini didik didik etmedeyiz. Leonardo da Vinci'nin Jeconda'sına palabıyıklar taktık ve Meryem Anayı boş bir tuval ortasında kocaman bir mürekkep lekesi şeklinde gösterdik. 1931 çocukları, kudemanın mübarekleşmiş eserleriyle böyle oynuyor.

●

Ekspresyonizma, bir eski masal. Futurizma, bir bulanık seziş. Dadaizma, ne varsa kırıp geçirmek. Surrealizma, bu kaos unsurlarını sarmak istiyen buluttan bir bağ.

●

Yeni bir nizam var mı?

Yeni bir nizam olmalıdır. Lâkin, bunun için' önce yeni neslin, şu münkirlik, yıkıcılık, didikleyip dağıtıcılık hummasından ya-

kayı sıyırması lâzım. Bu da, kolay değil. Çünki, kaos devam ediyor. İmkân deryasından bir ilâh çıkıp ta bu kaosa "dur!„ dediği gün, yeni dünyanın, yeni insanlığın Homiros'u doğmuş olacaktır. Edebiyat ta medeniyet gibi muayyen bir nizam, muayyen bir sistem demektir.

●

Bu nizamın, bu sistemin düsturlarını belki de, Tevrat gibi anonim bir kitapta bulacağız. Bir Ana - Kitap.

İlk Anayı kim doğurdu? Ana, kendi kendini doğurdu. İşte, bu kitap da umumî ıstırapların, umumî heyecanların içinden, bir muazzam feryat halinde, kendiliğinden fışkıracaktır. Tıpkı yüzbin kişilik bir insan ormanının uğultusu gibi.

●

Kırk katlı beton arme binalarda hep bir arada yaşayışın, onbinlerce kişi alan sallerde hep bir arada eğlenişin, tekrarını imkânsız kıldığı birçok eski tahassüs motifleri vardır: Romeo ile julietta'nın balkon muaşakaları Verther'in yürek paralayıcı nahvet krizi ve bülbül sesi.

●

Yeni hayat, yeni insanda, yepyeni tahassüs kabiliyetleri uyandırdı. Fakat, buna göre ifade şekilleri, henüz keşfedilmemiştir, Bu, yalnız bir âlet değiştirme meselesi değildir. Üç telli sazı atıp bir nikel boru içine üflemekten bir şey çıkmaz. Nefesin başka bir nefes, melodinin başka bir melodi olması lâzım gelir.

Köhne temrinleri alt üst edip, bir taze hüner gösterdiklerini zanneden köşe başı şairlerinin ömrü kısa sürecektir. Lâkin, ne olursa olsun, bunlar, beklediğimiz hakikî halk şamanlarının pişdarlarıdırlar. Asıl peygamberler gelmeden evvel bir takım meczuplar ve sahte peygamberler türer.

Zamanenin alâmetleri böyledir.

●

Zamane alâmetleri yalnız bundan ibaret değil. Yuvalarıyle beraber derilerini de değiştirmekte olan inasnlar, yerini ve nevini, henüz kendileri de tayin edemedikleri bir takım sızılar

ve gidişmelerle mustariptirler. Buna, bir istihale krizi diyebiliriz.

●

İnsanlar, eski yunan ve Roma medeniyetile, yeni Avrupa medeniyeti arasında böyle bir istihale devresi daha geçirdiler: Orta Çağ (Moyen-Age).

Bizim bulunduğumuz şu devre ikinci Orta Çağdır.

Birinci Orta çağda her şey Sıtma, Korku, Evham, Sar'a ve Cehennemazabı idi. Bu büyük beşerî ihtilâç, günün birinde, Gotik katedralde kendine yakışan kalıbı buldu ve onun içine gömülüp gitti.

İkinci Orta Çağ, Gotik'e mukabil, Kubik'i çıkarmıştır. Kubik, resim ve mimarî de, bütün hususiyetlerile bir istihale devrini temsil eder. Yalnız resim ve mimarîde mi? Evet. Çünkü, muasır edebiyatın hareketleri, henüz kendisine, bir ad verilebilecek kadar meydana çıkmamıştır.

Bütün bu sözler, hep Avrupaya göredir.

Polemik

Bir ruh fantazisi.
Yahut
Yerli Peygamber.

Şevket Süreyya

İnkılâp devri ekstremler devridir. Gerek insan hareketleri gerek ruh ve fikir temayülleri en zıt, fakat en karakteristik misallerini bu devirde verirler.
Cemiyetin bünyesinde olduğu gibi, ferdin ruhunda da sezilir, sezilmez bütün tezadlar bu devirde en yüksek inkişaf hallerine varır. En büyük cemiyet adamı gibi, en mistik ruh ve fikir anarşisti de bu devirde yetişir. En eşsiz içtimaî idealizme ve en aykırı ruh ve fikir reaksiyonlarına bu devirde tesadüf edilir.
Fakat inkılâbın menfaatı, kendi dairesine aldığı beşer kütlerinin fiil ve hareketleri gibi, bu kütleleri teşkil eden fertlerin ruh ve fikir temayülleri üstünde de kendi kontrolünü tesis etmesindedir. Çünkü inkılâp devri, ne kütle, ne de fert enerjilerinin her birinin kendi beğendiği istikamette başı boş kalması ve israf edilmesi devri demek değildir.
Çünkü beşer tarihinde binbir inkılâp hareketinin kaydı ve işareti vardır. Fakat bu inkılâp hareketleri içinde muvaffak olanlar ancak; bu hareketleri yaşatan ileri kadro ve kendilerini temsil eden ileri fikirler etrafında, her parçası bir tarafa ayrılmıya müstait dağınık ekseriyeti, iradesile veya iradesi haricinde toplamıya muvaffak olabilenlerdi:

●

Bu sözleri şu vesile ile söylüyoruz.
İstanbulda Felsefe muallimi Hilmi Ziya Beyin bir kitabını okuduk:
Halka rağmen Halk için kitap
Yahut

Aşk Aahlâkı.

Bu "244„ küçük sayfalık kitapta tam "116„ bahis teşkileden "116„ mühim mesele ele alınmış, tetkik olunmuş, halledilmiş; ve neticelere bağlanmıştır: İki sayfada bir mesele!..

Bu meselelerde lâalettayin bir kaçına işaret edelim:

Ruh ne demektir? Zulüm bir imtihandır. Vahdetçilik. İsa ve Kayser. Piyanko. Realizim. İltimas. Müstakbel cemiyet.. V. S. Bir bakışta bu büyük davalar, diğer taraftan o büyük davaların üzerlerinde teşhir edildiği küçük çerçeveler, insanda kitabın ciddiyeti hakkında şüpherler uyandırılabilir, Filvaki daha ilk sayfalar okuyucunun bu şüphesini tamamlar ve kat'ileştirir. Fakat biz, daha aşağıda işaret ettiğimiz sebeplerle bu kitap üzerinde duracağız.

Evvelâ kitabı verelim:

Kitap iki kısımdır denilebilir: İlksöz ve Metin.

Müellife göre bu eser bir terkiptir. Heyeti umumiyesi kendisinin "Cemiyet ve şuur„ hakkındaki telâkkilerini telhis eder. İlksöz kısmının iddiası, bu telâkki sisteminin nazariyesini ve bu nazariyelerin tarihî orijinlerini izah etmektir gibi görünür.

Müellif burada kendini müstakil bir felsefî meslek vazıı gibi sayar. Kendi sistemi için felsefî tefekkür tarihinden orijinler bulur. Fikirlerinin parça parça müşabehetlerini Eflâtunda, İsada, Mütesavvıflarda, Mevlânada bulabileceğimizi söyler.

Filvaki, kendisinde orijinal bir felsefeî mektep sahibi olmanın bütün şartlarını ve olgunluklarnı bulan bir adam için böyle "şahsî bir sistem„ vazıı gibi görünmek bittabi aykırı bir şey olmaz. Maamafih Hilmi Ziya Bey bu "şahsî sistem„ inin bir parçalı bohça manzarasını vermesine her nedense adeta itina etmiştir! Ona göre kitabının asıl seciyesi "İsa ile Niçeyi birleştirmektir!„ Ancak bu acayip ittifaktan, felsefe tarihinde ismi geçen başlıca tefekkür eshabının hariç bırakılması münasip olmıyacağı için Platondan, Şopenhavr ve Froyda kadar her fikir merhalesi bu "Telhis„ içine alınmıştır: Ondan sonra da bu garip Ekletizme bittabi bir ad aramak lâzım gelmiş. Müellif sayıyor: Bana Vitalist, Pannatürist Vahdetçi, yeni realist, Affektivist, Entellktüalist..... v. s. diyebilirsiniz diyor!

●

İlksöz kısmının bu alacalı fikir ve ıstilah sayıfalarının sizi ne de olsa bir felsefî eser okumaya hazırlamak istediğini zan-

nedersiniz. Zaten müellife göre de kitabın gayesi "bir taraftan kendisile münevverler efkârı ammesi arasında bir fiil ve fikir iştiraki aramak, diğer taraftan münevverlerle halk arasında müşterek hissî ve teessürî köklere malik bir AŞK AHLÂKI tesis etmek„ tir. Ancak burada müellifin ufacık bir kaydı var: "Eserdeki bütün meseleler her ne kadar mantıkî bir insicam ile birbirine merbut ise de, kitabın TELKINÎ İFADESİNİN vahdetini bozmamak için bunlar arasında bir tasnif yapılmamış, BİBLİK bir ifade, nassî bir lisan ihtiyar edilmiştir.„ Fakat daha bu mütaleadan itibaren hakikatta eserin medhal kısmı ile metin arasında artık hiçbir alâka kalmamıştır: Bu metin artık, methal kısmında işaret olunan garip eklektizm ile dahi hiç bir rabıtası olmıyan serbest bir ruh fantazisidir. Burada müellif, artık kendisini kendi ruhunda yaşattığı marazî bir âlemin cezbesine kaptırmış gibidir: Aşk Ahlâkı artık bir dindir. Müellif de artık bir müellif değil, bir din vazıl. Ona göre ne filosofların, ne de peygamberlerin yapamadığı bir şey var:

İsa maddeye hükmetti. Sokrat, maddeye hükmetti. Muhammet dünyaya hükmetti. Gandi, Sultana hükmetti, Bu büyük sultanlar ancak bir gün için taç giydiler.„

Halbuki Hilmi Ziya Bey artık bütün bu yarım kalan işleri tamamlamak ve beşeri son ve kat'î dine davet etmek için memurdur: Kendilerine *Dört kitap* ve yüz iki suhuf indiği rivayet olunan yirmi sekiz peygamberin yirmi sekizi de nasıl konuşmuşsa, Hilmi ziya Bey de artık onlar gibi konuşuyor:

"Yarabbi! Bu âciz tenime öyle nihayetsiz bir yanmak iktidarı ver ki, bütün günahkârların, dalâlette ve gaflette kalanların yerine cehenneminde ben yanayım!„

Ümmeti için bol bol cehennemlerde yanmayı göze alan bu yerli peygamberin dini o kadar da mürekkep değildir:

1 — "Size aşkı teklif ediyorum„ Aşk halinden memnun olmak, ıstıraptan en büyük hazzı duymaktır „

2 — Aşka varmak için kinin geçidini aşmak lâzım! Vahdete ulaşmak için kesret köprüsünden geçmek lâzım!„

"Ruhunuzdaki açlığı doyurmak için bu iki hakikati size yol gösteren iki ışık gibi veriyorum!„

Eğer bu aşka inanırsak dünyada olacak eyiliklerin haddi, hesabı yoktur:

"İran-Turan düşmanlığı yerini dostluğa bırakacak, açlarla tokların cidalinden meratip ve nizam doğacaktır!„

Vakıa yerli peygamber kini ve cidali inkâr ettiği için bu açlarla tokların cidali ne demek olduğu anlaşılamıyorsa da, kendi dinine inanmıyanlar için gösterdiği felâketler ve tehlikeler az değildir:

"Veyl o müstehzilere ki aşkı inkâr ederler! Veyl o gün gelir gelmez can kaygusuna düşüp feryat edenlere! Veyl o aşkı inkâr edenlere! Feragati hor görerek kurban ile istihza edenlere!„

Hilmi Ziya Bey kendisine istediği kadar felsefî titrler intihap edebilir. Fakat bize göre bu muallim dejenere bir mistizm içindedir!

●

Çünkü:

Yeni lisan öğrenenlerle, sistemsiz felsefe tarihi okuyanların müşterek, fakat bir haddi geçmedikçe masum kalan bir zaafları vardır:

Yeni lisan öğrenen, öğrendiği lisanın perakende kelimelerini lüzumlu lüzumsuz kendi dili içinde kullanmaktan haz duyar. Sistemsiz felsefe tarihi okuyan için de lüzumlu lüzumsuz felsefî mefhumlar israf etmenin büyük bir zevki vardır.

Felsefe kitaplarının ilk okunduğu yaşta, kendinde orijinal bir felsefî istidat his etmemiş kaç genç bulabilirsiniz? Felsefe mekteplerinin ve felsefî kategorilerin yalnız ıstılahlar şeklinde bellendiği ve aralarındaki sınırların kolay idrak edilmediği bu yaşta her genç okuyucu kendinde müstakbel bir feylosof kabiliyeti duyar. Hattâ bu "Hayal galatı„ nı bazan saçlarını uzatmak, bazan tenhalarda tefekkürata dalmak şeklinde izhar eder!

Fakat, dimağda sentezler yapmak kabiliyeti normal bir şekilde inkişaf etmezse. yaş ilerledikçe, bu hayal galatının marazî şekiller aldığı da görülür. O zaman şeniyetten tecerrüt ederek kendi mahdut malzemesile sun'î sentezler yapmak iptilâsına kapılan dimağ nihayet bir gün gelir, sahibini kendi yarattığı bu sun'î âlemin orijinalitesine inandırır!

Meczuplar, yarı deliler, ve deliler arasında bu tipin derece derece misalini bulmak kabildir: Âmirinin yerine kendisini koysalar, bir emirle işleri düzelteceğini iddia eden zararsız

gevezelerden tutunuz da, bir proje ile bir günde ıslaha kalkışan çeşit çeşit ıslahatçılar, yahut halkı imana davet eden renk renk sahte peygamberlere kadar muhtelif tipler bu tefekkür sistemsizliğinin hep birer misalini teşkil ederler:

Aşk ahlâkı kitabının methal kısmında da ayni suretle ıstılahların israf edilişi vardır: Felsefî kategoriler ve mektepler arasındaki sınırların ihmal edilişi vardır: Mefhumlar yerine ıstılahlarla sentezler yapılışı vardır! Hulâsa tefekkür sistemsizliğinin bütün unsurları ayrı ve derece derece mevcuttur!

Metne gelince; bir tarih hikâyesini hatırlatalım:

Eski Filistin de, Roma imperatorluğunun sert ve kuvvete müstenit rejimi altında bütün istiklâlini ve millî müesseselerini kaybeden ve esasen hiç bir zaman istiklâle liyakat gösteremiyen hakir bir kavim yaşiyordu. İstiklâlin ve "Millet„ olmanın içtimaî şahsiyetinden mahrum kalınca bu kavmin efradı ayrı ayrı tereddi etti ve her biri ayrı ayrı kendi nefsine ve kendi menfaatine döndü. Bir kısmı ahlâk spekülâsyonları, bir kısmı ticaret spekülâsyonları yaptı.

Rivayete göre bunların arasında bir de "İsa peygambger„ vardır. Bu da kendi nefsine döndü.Fakat bunun düşünüşü ne bir ahlâk tereddisi, ne bir menfaat endişesi değil, bir ruh spekülâsyonudur. İsa kendi nefsine dönüşte hürriyetin reaksiyonunu, kendi ruhunda fert ve ve millet esirliğinin ahlâkını yaptı:

"Bir yanağınıza bir tokat vurulursa, öbür yanağınızı çeviriniz„ dedi; Halâsını milletinin esarete karşı isyanı yerine, ruhunu zulme alıştırmakta buldu!

İşte aşk ahlâkının metninde de, aynı miskin ruh esaretinin karikatür bir hasreti var. Bu edada; insan dimağının güzel güzel işlerken bir gün, bütün objektif elemalarından tecerrüt etmesinin ve kendi kendine sentezler yapmak iptilâsına tutulmasının bütün alâmetleri aynen görülmektedir!

Hulâsa; bir kitap değil bir ruh fantazisi karşısındayız.

Memleketimizin münever efkârı ammesi arasında ahlâkî ve filî sahada müşterek noktalar bulmak endişesini takip ettiğini söyleyen bu hastalıklı ruh haletinin müşahedesi, inkılâbımızın İdeoloji cephesinde de vakit geçirmeden girişmek mecburiyetine bulunduğu mücadelenin genişliği ve ehemmiyeti hakkında epi fikirler verecek kadar dikkate şayandır.

Biz Aşk ahlâkındaki sinik mistisizmde, inkilâbın mukadde-

ratile alâkası bir mücrimin polisle alâkası kadar dürüst ve kanun dahilinde cereyan eden bir kısım ruhan kenarda kalmış münevverliğin yeni bir ruhî reaksiyonunu seziyor ve buna işaret ediyoruz.

"Aşk, halinden memnun olmaktır ve ıztıraptan en büyük hazzı duymaktır,, diyen bu hasta peygamberin davetine bir inkılâp içinde yaşayan memleketimizin münevverler efkârı ammesi ne der bilemeyiz? Fakat "Kadro,, sayfalarında çalışan ve telâkkilerinin esas noktası, mistisizmin passif ruh esareti yerine, cemiyetin yaratıcı kudretinin doğurduğu dinamik inkılâp felsefesi olan münevverler kadrosunun bu miskin ruh irticaı ile ne ahlâkî, ne de filî sahada bir zerre bile iştirâki olmayacağını ilân etmeyi borç biliriz. Çünkü:

Memleketimiz büyük bir inkılâp içindedir. Kendi şeniyetine uygun nazarî bir izahtan ve bir felsefî tefekkür tarzından mahrum kalan bir inkılâbın kendini devam ettirecek idealist genç nesli yetiştirmesi kabil olmayacağı da aşikârdır. Ancak, inkılâbın meşruiyetini ve istikbalini izah ve müdafaa edebilecek bir felsefî tefekkür tarzı, hiçbir zaman pesimist ve mistik bir endividüalizm olamaz!

Filosof, içinde yaşadığı cemiyetin mahsulüdür. Felsefî ve tefekkür tarzı ise, içinde yaşanılan cemiyetin ictimaî - iktısadî gidişinin idrakimize bir kül halinde aksetmesidir!

Asl olan ne fert, ne de ferdî şuurdur. Asl olan Cemiyet ve içtimaî idrâktir. İctimaî idrâk, cemiyetin ictimaî seyri ile mukayyet ve ona tâbidir.

Bu itibarla inkılâbın ideolojisi, Cemiyetin İctimaî - İktisadî seyrinin, ferdî temayüllerimizden mücerret olarak, şeniyetin seyrine göre izah ve idrâk edilişi demektir.

Halbuki Endividüalizmde idrâk, temelini cemiyetten değil"Ene — Ben„ den alır ve yine " Ene —Ben „ e intikal ederek ferdin idrâkini meydana getirir. Bu itibarla endividüalizmde "Ene„ hem baz ve sebep, hem ayni zamanda bazın inikâsı ve netice olarak daha ilk hareket noktasından inkişaf imkânını kaybeder ve dejenere olur:

Endividüalizmde asl olan "Obje„ değil "Süje„dir. Halbuki inkılâp içinde yaşayan bir memlekette, inkılâbın menfaati için asl olan "Süje„ değil "Obje„ dir. İctimaî şekiller ve o meyanda idrâk ve şuur kategorileri, her devirde o devrin hem

mahsulü ve hem mümessilidir. İnsanın individüalist mistisizmi, esir Yahudi cemiyetinin bir ifadesi idi. Gerek bu, gerek buna benzer herhangi bir dinî veya felsefî endividüalizm veya mistisizm ile inkılâbımızın ideolojisi esasen ve berveçhipeşin taarruz eder.

İşte bu itibarladır ki, Mistisizm, inkılâbın meşruiyetini idrâke karşı bir reaksiyon ve binaenaleyh tam bir nazariye ve ruh irticaıdır!

KRONİKLER.

İnkılâbımız ve Hilâfet

Emperyalistlerin foyaları meydana çıkalı tam dokuz sene oluyor. Bir vakitki zengin Çin, bir vakitki zengin Hint, bir vakitki zengin Şark Avrupası, nasıl soyulup soğana çevrildiler. Bunu artık herkes biliyor. Bundan yarımasır evvel, bunun sırrını talim ve terbiye ile, bundan bir asır evvel, silâhların zafı ile izah edenler vardı. İzahlar esassız ve kifayetsiz olduklarından, tedbirler kısa ve mücadele neticeleri kısır kalmışlar ve emperyalizma, namertçe işine kaygusuzca devam edebilmiştir.

Fakat, Türk İnkılâbı, cihanın istismar edilmiş ve edilmekte olan milletlerine ilân etti ki, milletleri topyekûn esir pazarlarına çeviren kuvvet iki cephelidir. Bunlardan birisi, milletleri ya tamamile iktisadî fonksyonsuz yahut da ancak tâbî fonksyonlu bir kalabalık haline getiren istismar mekanizmasıdır. Diğeri de, bu mekanizmanın gavamızına hiçbir millet vakıf olmasın diye, emperyalizmanın yardımcı kuvvet olarak kabul ettiği Teokratik nizam, dünyanın her noktasında, başka başka çeşit ve nevidedir. Fakat, bir esas prensibi vardır ki o hiçbir yerde değişmez: Dünyadan fazla ahreti düşünmek ve terakki amilleri ile birer birer mücadeleyi başlıca gaye bilmek.

İşte Türk İnkılâbı, istismar mekanizmasını, her iki unsurundan da tecrit etmiş ve binaenaleyh onu dişsiz ve pençesiz bırakmış olan cihanşümul hâdisedir. Yalnız, teokrasiyi tasfiye edecek olan ileri düşünce ve ileri duygu malzemesini vermekle kalmamış ayni zamanda, müstemlekenin bir müstakil ve millî pazara inkılâbı için üzerlerinden yürünmesi elzem iktisadî prensipleri de ilân etmiştir.

Dokuz sene vardır ki, istismarcı merkezler, inkılâbımızın seyrini endişe ile takip etmektedirler. Bugüne kadar, sandalyasız kalmış Abdülmecidi, dokuz kere dünyanın bir tarafında halife ilân edebilirlerdi. Yapmadılar. Niçin? Dediler ki: Siyasî rejimin değişmiş olması, Türkiye'nin istismarımızdan çıkıp kurtulması için kâfi değildir. İstismarımız, iktisadî bir kuruluşa, dayanmaktadır ki, rejim meselesi, bu kuruluşu, ancak çok semereli yahut az semereli kılmakla kalır. İstismarımızın kuruluşunu hakikaten parçalıyabilecek olan şey Türkiyede iktisadî rejimin bizim mekanizmaya taban tabana zıt bir halde işlemesidir. Bu olmadıkça rahat uyku uyuyabiliriz.„

Fakat çok geçmeden gördüler ki, Türkiye, iktisadî nizamını da kuvvetli dümen darbeleri ile, kendilerinin o meşhur makanizmalarına zıt bir istikamette yollandırmaktadır. Türkiye ferdiyetçi bir iktisat nizamını, gitttikçe ikinci plâna ve devletçi bir iktisat nizamını da gittikçe birinci plâna almaktadır. Türkiye, istikrazların, muvazenelerinde daima açık veren milletler için aldatıcı ve devamsız bir refah devreciği temin ettikten sonra bir taraftan

faizleri ve bir taraftan resülmalleri ile, bütçeyi, yani milletin en semereli ve gıdalı bir millî sermaye kaynağını gittikçe daha fazla zedeleyip gittikçe daha fazla, bir kalkınma ve iymar âmili halinden bir tutunma ve bir aylıklar hesabı haline getirdiğini anlamıştır. Ve dokuz senedir böyle bir tuzağa yanaşmadığı gibi, bugün yani iktisadî sıkıntıyı en fazla hissetmeğe başladığı bir dakikada bile krediyi, ancak büyük bir millî sanayiin kurulması yahut başlıca istihsal emtiasının büyük ve plânlı bir istihsal bakımından teşkilâtlandırılması esası üzerinden teemmül ediyor. Son kontenjan kararnamesi, millî iktisadın korunmasını ne ileri hadlere karar tatbik etmek azminde olduğunu, şüphe ve tereddütlere yer vermiyecek bir şekilde ilân etmiş oluyor.

Emperyalist merkezler, anlamıya başlıyorlar ki Türk inkılâbı, bir Tanzimat yani körü körüne ve onlara pazar vazifesi görebilmek için yapılmış bir hareket değil, "a„ sından "y„sine kadar, Millet şeniyetinin kurtarılması hareketidir. Ve derhal, böyle bir hareketin diğer ümmet parçaları üzerinde yapabileceği tesiri düşünerek, bu camiaları' *ümmet şartlarının muhafazası namına* teokrasi bağlarının içinde yeniden hapsediyorlar.

Halife ve hilâfetin, istismar için hiçbir tehlike teşkil etmediklerini Cihan harbi ve bizim o meşhur "Cihadı mukaddes„ fiyaskomuz isbat etmişlerdir. Bugün, istismarcının düşündüğü, kendisi için hiçbir tehlike teşkil etmiyeceği muhakkak olan hilâfetin, acaba emin ve sadık bir uşağın elinde, Millî kurtuluş hareketlerine karşı bir silâh olarak kullanılıp kullanılamıyacağıdır. Böyle bir düşüncenin ilk tatbik zemini de, elbette ki, bu hareketlerin fikir ve iyman kaynağı olan Türkiye Cumhuriyeti'dir.

İstismarcı, zannediyor ki, hilâfet ve halife kuklaları ile bizim inkilâpçı millet camiamızı çözmek mümkündür. Onu bu kanaatinde bırakalım. Buna ne kadar saplanıp kalırsa, o kadar yanlış bir tekniğe sapmış olacaktır. Fakat, buna mukabil bizim de yapacağımız birşey vardır ki, o da, kabuğunun içine çekilmiş ve inkılâp ideolojisini de bu kabuğun içine hapsetmiş bir millet camiası ve bir millet rejimi alâmetlerini süratle ve şiddetle reddetmektir. Yani, İnkılâbımızın hakikaten cihanşümul olduğunu ve hakikaten dünyada ne kadar ümmet varsa, onların millet olmaları prensiplerini verdiğini ve müdafaa ettiğini, müteaddi bir iman hamlesi halinde ilân etmektir. Dünyanın bugünkü gidişinde, istismarcının tuttuğu mevki, daha doğrusu düştüğü çukur okadar hâkim olmaktan çıkmıştır ki, kuvvetli fikir hareketi ve kuvvetli millet hamlesi, bu gidişin gönülsüz ve kendi halinde yolcusu olmayı değil, bu gidişin mutlak surette elebaşısı ve mutlak surette iddialı ve safların başını tutmuş bir yol göstericisi olmayı talep ediyor.

Kuvvetin bugünkü şartı, çekingenlik değil ataklıktır. Türkiye'nin inkılâp saflarını ve Türk İnkılâp Fırkası'nın ana ideolojisini, hudut içeri bir tahassun esasından hudut aşırı bir fikir ve iman akıncılığı dinamizmine sevketmemiz zamanının geldiğini Abdülmecit ile efendilerini, kendi karargâhlarında yakalamamız lüzumu da gösteriyor. İnkılâbımızın kanlı mücadelesini kendi topraklarımızda kabul ettik amma, İnkılâbımızın fikir mücadelesini,

eğer İnkılâbımızın muvaffak olduğuna kani isek, topraklarımızın dışında yapmaklığımızı, tabiî ve yerinde telâkki etmeliyiz.

Abdülmecit kuklası ile bizi korkutmak istiyenlerin vasıflarını ilân edelim. Milletleri, nasıl ümmet halinde, nasıl esir bir iktisadî pazar halinde, muhafaza ederler, bunu anlatalım. Bakalım o zaman, o ellerinde tuttukları kuklayı, o bulundukları noktaların insanları, onların kafalarında paralarlar mı, yoksa paralamazlar mı? Ve, bakalım o zaman, istismarcılar, bize karşı o gibi kulaklarla vaziyet almanın zamanı geçmiş hem de *dokuz senedenberi geçmiş* olduğunu, anlarlar mı, yoksa anlamazlar mı?

Ne halifeden ne de Efendilerinden, ne korkumuz, ne de pervamız vardır. Fakat, bunu onlara ispat etmemiz için, halife ve hilâfetin fonksyonlarını "İlmi Fıkıh„a nazaran değil, Millî Kurtuluş'un, Millî İktisat prensiplerine göre izyah etmemiz lâzımdır. İnsan, tabiyeyi hangi zemin üzerinde kabul ederse, mücadeleyi de o zemin üzerinde kabul etmeye mecburdur. Medrese ilmini iyi bildiğimizi değil modern manada istiklâl mücadelesini iyi yaptığımızı ispat edelim. Halife kuklası ile o kuklayı oynatanlara karşı alınacak kuvvetli ve, İnkılâp noktai nazarından, semereli vaziyet budur, o değildir.

B. A.

Kitap günü.

Bütün kültür memleketlerinde kitap günleri yapılır.
Kitap günü, muharrirlerin bizzat kitaplarını caddelerde, meydanlarda önlerine bir masa koyarak sattıkları gün demektir.
Son iktisadî buhran neticesinde kitap satışında da buhran var. Ve bu buhran her yerde hissedilmektedir!
Biz de ise kitap satışı buhranı ezelîdir.
Bizdeki kitap buhranının başlıca sebeplerinden biri de reklâmsızlıktır. Halk, çıkan eserleri bilmiyor. Halk, neşriyatı takip edemiyor.
Kitap için yapılan el ilânları, prospektüsler her yerde hiçbir resme tabi değilken bizde adî ilân muamelesi görür. Onun için bizde çıkan bir eser ancak gündelik gazetelerin son sahifelerinde "matbaamıza gönderilen eserler„ başlığı altında bir iki satırla okuyucu halka arzolunur.
Halbuki kitap ta diş macunu, Jilet biçağı, gramofon plakları gibi bir maldır. Bugün reklâmsız hiç bir malın satılmasına imkân yoktur. Biz, kitaplarımızın bu kadar bile satıldığına şaşıyoruz!
O halde diğer memleketlerdeki meslekdaşlarımız gibi biz de kendi kitaplarımızı caddelerde, meydanlarda bizzat satabilmek için bir (Kitap günü), hattâ haftası tertip etmeliyiz.
Bu suretle, hem okuyucu halkla muharrir arasında doğrudan doğruya bir temas temin edilmiş olur, hem de kitap satışı artar.
Meselâ: Abdülhak Hamit B. Bayazıt meydanında, Ahmet Haşim B. Eminönünde„ Yakup Kadri B. Taksim meydanında, Peyami Safa B. Fatih'de ve ilâh eserlerini bizzat satarlarsa ve bu halka günlercc evvel gazetelerle ilân edilirse biz, kitap stoku kalmıyacağından eminiz.
Yalnız bu işi organize edecek teşkilât nerede?

●

Bu yazı yazıldıktan sonra haber aldık ki, Burhan Ümit Bey ve arkadaşlarının teşebbüsü ile bir "Kitap sevenler cemiyeti„ kurulmak üzeredir. İşte bu cemiyet, pek âlâ "Kitap günleri„ de yapabilir.

V. N

Ümmîlikle mücadele için köy kampları

Harf İnkılâbı!

İşte inkilâbımızın orijinal ve bakir bir cephesi daha..
Harp inkılâbı tamamile Türk inkılâbına hâs bir hamledir,Türk dehası, amelî ve cezrî bir dehadır. Her şeyin daima en maksada uygun olanını bulur ve benimser. Arap harflerini ıslah tecrübesine kalkışan gülünç zihniyet Türk değil, osmanlı zihniyetiydi!

Millî kurtuluş hareketile kendini bulan ve Gazi Mustafa Kemalin şahsında en kuvvetli mümessilini yaratan Türk dehası, derhal "ıslahcılık„ zihniyetinden "inkılâpçılık„ zihniyetine geçti. İçtimaî inkılâbımızın her safhasında aynı zihniyetin yaratıcı hamlelerini görüyoruz. Saltanat yerine Cümhuriyet, Mecelle yerine Medenî kanun, fes yerine şapka, Arap harfleri yerine yeni Türk harfleri.

Yeni harflerimizi millî kurtuluş hareketimizin en modern bir silâhı olarak tanıyoruz. İnkılâbı, halkın ruhuna sindirmek için en mükemmel vasıta yeni harflerimizdir. Halkın bilgi ve kültür seviyesini yükseltmek için yeni harflerimiz en kuvvetli bir manivelâdır.

Halka yeni harfleri öğretmek için millet mektepleri kâfi gelmedi. Şehirlerde ve ille köylerde okuma, yazma bilmeyenlerin adedi zannedildiğinden daha çok üstündür.

Ümmîliğe karşı daha radikal ve daha geniş mıkyaslı mücadele şekilleri bulmak lâzım.

Mesalâ: Tatil aylarında şehir kenarlarında kamp kuran, avarelikten canları sıkılan, kahvelerde pinekliyen mekteplileri seferber edip köylere gönderemez miyiz?

Kamplarını köylerde kursunlar ve her okuma yazma bilen mektepli bir ümmî köylüye okumak ve yazmak öğretmek mecburiyetinde olsun. Bu vazifesinde muvaffak olanlara ümmîlikle mücadele madalyaları dağıtılarak bu işe ideal bir mahiyet de verilebilir.

Bu sayede şehir çocuğu, köylülerimiz ve köylerimizi tanıyacak; köylülerimiz, şehirli gence ısınacak. Köy ile şehir arasında bir kanal açılmış olacak.

Şehirli genç, üstüne aldığı içtimaî vazife ile inkılâbı daha iyi benimsiyecek. Evvelce hazırlanması lâzımgelen vahdetli bir programla köylerde tertip edilecek müsamereler, konferanslar, oyunlar, spor, idman şenlikleri, gramofon, radyo, fotoğraf hattâ sinema gibi köyün yabancı olduğu kültür vasıtaları köyün durgun ve geri muhitini devâsa bir motör gibi harekete getirecek.

Hele kamplarda bir kaç muallim, ziraatçi, doktor da bulu nursa köyün yalnız okuma yazma vaziyetinde değil sıhhat, ziraat, hayvan bakımı işlerinde de bir değişiklik doğacak.

Kısaca köy kampları inkılâp kampları olacak.

Fakat sadece yeni harfleri öğretmek yetmez. Okutmak ta lâzım. Neyi okutmak?

Köylüye verebileceğimiz kaç eserimiz var?

O halde sistemli bir halk neşriyatına da şiddetle muhtacız.

Bütün bunlar yapılsa - ki yapılabilir, yapılmalıdır - o vakit daha geçenlerde bir köylü kızile aramızda geçen şu tarzda bir muhavereye bir daha şahit olmayız:

— Kız okuma, yazma öğrendin mi?

— Hayır..

— Neden?

— Çarşıdan hoca efendiye kâğıt gelmiş artık halkı okutma diye..

Çarşıdan, yani kasabadan, yani hükûmetten köyün hoca efendisine gelen o kâğıt, tabiî ki, halkı Arap harflerile okutma diye idi.

Bakın köyün yobazı bu inkılâpçı emri nasıl bir irtica propagandasına âlet ediyor?

Şehirli gençleri tatil aylarında köylere seferber etmek, harf inkılâbına yakışır inkılâpçı bir tedbirdir.

Her inkılâp, inkılâpçı tedbirlerle yaşar, yayılır ve gürbüzleşir.

V. N.

Çin ve Hindistan.

İki büyük pazar ki, her birinde 300-400 milyon insan yaşıyor. Bu kadar mıdır, yoksa daha fazla mı, belli değil. Çinli diyoruz, Hintli diyoruz. Var mıdır böyle bir şey, bu hele hiç belli değil!

Çin, on iki sene var ki, bir takım jenerallerin ihtiraslarına teslim edilmiş bir cirit arsasıdır. Vaktile Nehirlere ve dağlara göre taksim edilmiş ve değişmiyen hudutlar dahilinde İmparatorun "mandarin„ lerine teslim edilmiş eyaletler, şimdi sanki lâstikten imişler gibi, büyüyüp küçülüyorlar, açılıp büzülüyorlar. Jeneralin hükmü ve nüfuzu artıyorsa, eyalet büyüyor. Jeneralin hükmü ve nüfuzu eksiliyorsa, eyalet küçülüyor, ve bazan bir iki şehirden ibaret kalıyor. Bu Jeneraller, bir takım derebeylerdir ki, modern silâhlarla teçhiz edilmiş ordulara malik oldukları halde, eski derebeyler kadar olsun devamlı bir feodalizmi, hiçbir tarafta kuramıyorlar. Meydana getire getire, bir göçebe derebeylik getiriyorlar.

Modern silâhlar dedik. Bu da doğru değil. Çünkü, bazı Jenerallerin 100,000 kişilik ordularında, ancak 10,000 tüfek var ki, bunların 9,000 tanesinin mermisi yok! Geri kalan kalabalık, ağızdan dolma av tüfekleri, yahut sopalar ve pençere demirleri ile teçhiz edilmiş.

Bu işin heyeti umumiyesine, Çin Millî Hareketi diyorlar. 300,000,000 insan ve bu hudutsuz anarşi. Bu bir milletin ifadesi olabilir mi? Olmaz. Bu olsa olsa, bir ümmetin ifadesi olabilir. Ümmet, milletlere gebe bir kalabalık demektir. Ve, milletler, ümmetin koynunda, bizim anladığımız manada milletler değil, milletin ham maddeleridir.

Çin'deki bütün bu bitmek tükenmek bilmiyen ve her defasında neticesiz kalan hareketler, neyin aksülâmelleridirler? İstismarın kanlı pençesinden, bir karışık camialı pazar, kurtulmak istiyor. Buna bu şekilde imkân yoktur. İstismarın ağları, limanlarda yani top menzillerinin himayelerinde, duruyorlar. Mal alış verişi, Çin'in aleyhine olarak devam ediyor. Dahilde,

Jeneral kavgası bitince, mubadele makanizması işlemeğe başlıyor, içerlere kadar sokuluyor, parayı limanlara ve istismarcının kasalarına çekiyor. Bu suretle, istismarın mekanızması normal bir şekilde işlemiş oluyor. Fakat, Jenerallar kavgası başlayınca ve içerideki emniyet kalkınca, bu sefer bütün para, panik halinde, limanda soluğu alıyor. Limanda, istismarcının malı bekliyor. Ya, dahilde sükûnun yeniden teessüsünü beklemek, yahut parayı istihlâke yatırmak. Nihayet, çinli tüccarın insan, yani müstehlik tarafı galip geliyor ve parayı, istismarcının kasası, bu sefer bir de anormal bir yoldan toplamış oluyor. O silâh ve mühimmat ticareti, gümüş para üzerinde spekülasyonlara girişmek faaliyetleri, onlar da, istismarcının, çeşni değiştirme yahut spor yapma kabilinden, boş saat eğlenceleri. Bu ne müthiş bir çapuldur? Güpegündüz, insan mefhumunun ırzına, bu ne iğrenç bir tasalluttur?

Çinli, Çin münevveri, bunu bilmiyor mu? Biliyor; fakat arka sındaki şey, bir millet değil, bir ümmet. Ve, burada, irade bükülüyor, kararın gözleri kararıyor.

Yukarda, demir madeninden yani anahtar sanayiin başmaddesinden mahrum olan Japonlar, Mançuri'yi işgal ediyorlar. Mançuri katliâmının başka hiçbir sebebi yoktur. Japonya, kendi anahtar sanayiini karşısındaki topraklarda kurmak istiyor. Bu işi bütün Çin biliyor, fakat bunun önüne geçilmesine, yalnız Jeneral Ma tayin ediliyor. Onun da kim bilir kaçtane çakaralmaz tüfeği vardır. Baksanıza, karşılaşmaların birinde 3000 Nipponluya mukabil 5000 Çinli kurban gitmiş!

İşte Çin'in bilânçosu budur. Fakat, Çin, kaynıyor. Parçalanıyor. Parçalanması, çok iyi. Çünkü, ümmet olan Çin parçalanıyor. Parçaların her birinden bir millet doğacaktır. Ancak ondan sonradır ki, istismar mekanizmasının karşısına şuurlu aksülâmel, yani millet mukabelesi çıkacaktır. Bu hususta Çinlilerin bizden öğrenecekleri çok şeyler vardır. Anahtar sanayi için can çiğneyenlere karşı; limanlarda, istismarın anahtarlarını tutanlara karşı, Ankara, Kurtuluşun anahtarını veriyor. Buna şimdilik uzanan el yok. Fakat, el uzanacaktır. Çünkü dünya ne de olsa küçüktür ve yüksek fikir, bir yerde doğdu mu, zaman ve mesafeyi zorlayıp dağıtması, iman ateşinin ilk kıvılcımına bakar.

Hindistan'ın Çin'den bir farkı varsa, o da, çakaralmaz tüfekli ordularla kuşanmış haris ve çapulcu Jenerallar yerine, çakaralmaz fikirli, ihtirazsız ve bir dilim ekmeğe kanaatkâr bir Gandi'nin peşinden seyretmesidir. Çin'de ümmetin maddesi kaynıyor ve bir beyaz ateş haline gelinciye kadar kaynıyacak ve bu madde, yeni kalıplara dökülerek, yeni Çin milletlerini verecek. Hindistan'da halbuki, ümmet maddesi, eski ve beş para etmez kalıbından çıkmamak için, donuyor, Müslüman şef, Dürrüşehvar'ı gelin etmekle meşgul. Mecusî şef, istismarcıya karşı, mukaddes keçilerini, süt besisinde kedisini ve çıplak bacaklarını göstererek, nümayiş yapmak peşinde.

Burada da, kimbilir kaç tane milletin özlü ham maddesi, buzlaşmış ümmet pıhtısının içinde, için için kaynıyor. Ganj, adamı muttasıl aldatmaz. Gün gelir, ona, kurban vermek yerine, mükemmel bir sopa çekmek lüzumunu herkes anlar. Ve, o zaman, beton kuşakların inzibatında, aldığı canları, kilovatlarla ödemeğe mecbur olur. Bunun lâzım bir hareket olduğunu, bir millete, gramofon, radyo, elektrik ütüsü ve fotoğraf gibi masum âletçikler bile İspat edebilir. Medeniyetin önünden kaçandan istiklâl nefret eder. Gandi'nin afsunları, bu hakikatin anlaşılmasına daha bir kaç yıl mani olabilirler. Fakat ondan sonra, söz, cihanı gittikçe idaresine alan "bugünkü medeniyet bugünkü cihanındır„ parolasının olacaktır.

B A

Tasarruf ve yerli malı haftası

"Millî İktsat ve Tasarruf Cemiyeti„ nin her sene 12 birinci kânunda Türkiyenin her tarafında tertip ettiği "Tasarruf ve yerli malı haftası„ nın bu sene ikincisi yapıldı.

Bu seneki hafta, bütün Türkiyede bir "Millî İktisat Seferberliğinin başlangıcı gibi canlı ve manalı oldu.

Haftayı açan Beşvekil İsmet Paşa Hazretlerinin nutku iktisat siyasetimiz için tarihî bir vesika ve ayni zamanda canlı bir program mahiyetindedir.

Bu hafta bütün mekteplerimizde dersler, iktisadî istiklâlimizin hedefleri etrafında cereyan etti. Müsamereler tertip edildi. Konferanslar verildi.

Millî istiklâlimizin koruyucusu olan Ordu da iktisat seferberliğinde üstüne düşen vazifeyi kuvvetle benimsedi. Efrada iktisadî istiklâlin yolları ve gayeleri telkin edildi.

Camilerde yapılan vaizlerde halk bugünkü dünya işlerinin en mühimmi olan iktisat ve tasarruf meseleleri etrafında irşat edildi.

Türkiyenin hemen her tarafında mahallî yerli malları sergileri açıldı. Mitingler yapıldı. Gerek sergilere, gerek mitinglere gelen halkın heyecanı asil ve kuvvetliydi.

Büyük şehirlerimizde yerli mallarile vitrin müsabakaları tertip edildi. Beyoğlundaki büyük mağazaların bile vitrin müsabakalarına iştirak etmeleri yerli malının en kozmopolit bir muhitte bile zaferine bir delil teşkil etmez mi?

Bu hatanın faaliyetinde "Radyo„dan kuvvetli bir telhis vasıtası olarak istifade edildi. Ankara radyosunda her akşam, vekil beyfendiler tarafından çok dikkate şayan konferanslar verildi. İstanbul radyosu da hafta müddetince her akşam verdiği konferanlarda bu millî davamızın halk arasında yayılması işinde şerefli bir rol aldı.

Hafta zarfında millî bankalarımızdaki tasarruf hesabı adedinin ve mevduatın arttığını da büyük bir memnuniyetle haber aldık.

Bütün Türkiye matbuatı da bu haftanın faaliyetine en canlı ve en müessir tarzda iştirak etmeği bildi.

Bizce çok dikkate değer bir nokta da bu hafta münasebetile Anadolunun muhtelif yerlerinde tasarruf etmek, yerli malı kullanmak mevzuları üzerinde cidden manalı ve kıymetli müteaddit "Halk destanları„ nın yazılmış olmasıdır. Gelecek sayımızda Yakup Kadri Beyin bu destanlar hakkında bir yazısı çıkacaktı.

"Tasarruf ve yerli malı hatası„ iktisat seferberliğinde de milletin şuurunu ve hareket kabiliyetini görmeğe ve göstermeğe canlı bir vesile teşkil etti.

İmtiyaz Sahibi: Yakup Kadri
Neşriyat müdürü: Dr. Vedat Nedim

Milliyet matbaası

MUALLİM AHMET HALIT KİTAPHANESİ

İstanbul-Ankara Caddesi. Telefon 23922.

Bütün yeni neşriyatın merkezi.

Cihan iktisadiyatında Türkiye

Yazan: Şevket Süreyya — Basan: Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti

Cihan iktisadiyatında Türkiye, Türkiyenin cihan iktisadiyatındaki mevkiini tam ve mukayeseli olarak gösteren ilk eserdir. Bu eserde bütün iktisat faaliyetleri grafikle, diyağramlar, şemalar ve istatistik tablolarile verilmiş, bu vesikalara herkesin anlıyabileceği basit izahlar ilâve olunmuştur.

Eser nefis bir şekilde tabedilmiştir. Fiatı 150 kuruş.

Muallim Ahmet Halit kitaphanesile diğer mühim kitaphanelerde bulunur.

Tasarruf cemiyetinin Ankara merkezine (150) kuruş yollandığı takdirde kitap posta ücreti cemiyete ait olmak üzere gönderilecektir.

Türkiyede sermaye hareketleri

Hamit Tahsin ve Remzi Saka

Büyük, mühim bir eserdir. 5 liradır. Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.

Türkiye ve krom

Yazan: Sadettin Enver. Bu mühim eser 100 kuruştur.

Kooperatif hareketleri

Remzi Saka

Türkiyede ve diğer memleketlerde kooperatif hareketlerini anlatır.
Muallim Ahmet Halit kitaphanesi 100 k.

Bir rapor üç konferans

Dr. Cevdet Nasuhi

İktisadî, içtimaî mühim bir eserdir. 40 k. Muallim Ahmet Halit kitaphanesi.

Blânço ve blânço tahlilleri

Asım Süreyya

Blanço — İpotek bankaları blânçosu — Sigorta blânçosu.

Bu eserin birinci cildi yukardaki fasılları ihtiva etmektedir. Tevzi yeri Ahmet Halit kitaphanesidir. İkinci cilt yakında çıkıyor.

ANKARA